

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Maša Dragar

Pravica študentk in študentov do socialne varnosti

Diplomsko delo

Ljubljana, 2025

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Maša Dragar

Pravica študentk in študentov do socialne varnosti

Diplomsko delo

Mentor: red. prof. dr. Grega Strban

Ljubljana, 2025

ZAHVALA

Najlepše se zahvaljujem mentorju, red. prof. dr. Gregu Strbanu, za njegovo odzivnost, strokovnost, njegov čas in konstruktivne pripombe, ki so pripomogle k izboljšanju kakovosti mojega dela.

*Prisrčno se zahvaljujem partnerju Nejcju za vso spodbudo in pomoč pri ustvarjanju naloge.
Hvala, da verjameš vame.*

Posebna zahvala gre tudi mojim najbližjim, ki mi stojite ob strani.

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Maša Dragar

Naslov diplomske naloge: Pravica študentk in študentov do socialne varnosti

Kraj: Ljubljana   **Leto:** 2025

Št. strani: 51   **Št. prilog:** 2

Mentor: red. prof. dr. Grega Strban

Povzetek: Pravica do socialne varnosti je v Ustavi Republike Slovenije opredeljena kot ena izmed človekovih pravic. Slovenski sistem socialne varnosti zagotavlja zaščito ob nastanku socialnih primerov, kot so bolezen, poškodba, invalidnost, starost, brezposelnost in druge življenjske situacije, ki lahko zamajejo posameznikovo finančno stabilnost in imajo širši vpliv na delovanje celotne družbe. Za temo raziskovanja sem se odločila, saj sem med prakso, med drugim na Centru za socialno delo ter pri Varuhu človekovih pravic Republike Slovenije, oblikovala stališče, da je poznavanje pravic pomembno za zagotavljanje njihovega spoštovanja, uveljavljanja in posledično tudi za njihovo ohranjanje. Po drugi strani sem v interakcijah s študenti dobila občutek, da mnogi o svojih pravicah niso ozaveščeni. Namen raziskave je, na razumljiv način zbrati in predstaviti pravice, ki študentom pripadajo v okviru socialne varnosti, prispevati k boljši poučenosti študentov o njihovih pravicah in jih posledično spodbuditi, da jih aktivneje uveljavljajo. V diplomskem delu so s tem namenom predstavljeni pravni temelji, na katerih slonijo pravice študentov do socialne varnosti. Zanimalo me je, kako dobro študentje poznajo pravice, ki jim pripadajo iz sistema socialne varnosti; kakšna je povezava med vrsto študija ter poznavanjem pravic; ali obstajajo razlike med spoloma glede poznavanja pravic ter s kakšnimi težavami se študenti soočajo pri uveljavljanju pravic. Izvedena raziskava je kvantitativna, empirična, deskriptivna ter aplikativna. Podatke za raziskavo, neposredno izkustveno gradivo, sem namreč pridobila na novo, lahko sem jih preštevala in matematično obdelala, predstavila sem jih s tabelami ter grafi. Podatke sem zbrala z merskim instrumentom – anketnim vprašalnikom; uporabila sem metodo spraševanja, natančneje anketiranja. Populacijo moje raziskovalne naloge sestavljajo vse osebe s statusom študenta (rednega ali izrednega) v Republiki Sloveniji, v mesecu decembru (2024) ter januarju (2025). Zaradi velikosti populacije sem izvedla vzorčenje. Vzorec je neslučajnostni, natančneje priložnostni, saj so v raziskavi sodelovali tisti, ki so prišli v stik z objavljenim anketnim vprašalnikom in se odločili za sodelovanje. Rezultati raziskave kažejo na slabo poznavanje pravic iz sistema socialne varnosti med študenti. Ugotovila sem tudi, da študenti znotraj sistema socialne varnosti poleg splošnih uživajo tudi nekaj posebnih pravic, do katerih osebe brez statusa študenta niso upravičene.

Ključne besede: slovenski sistem socialne varnosti, pravice študentov, pravni temelji, kvantitativna raziskava.

Title: The Right of Students to Social Security

Abstract: The right to social security is defined as a human right in the Constitution of the Republic of Slovenia. The Slovenian social security system provides protection in the event of social risks such as illness, injury, disability, old age, unemployment, and other life situations that can undermine an individual's financial stability and have a broader impact on the functioning of society as a whole. I chose this research topic because, through my practical experience, particularly at the centre for social work and the Human Rights Ombudsman of the Republic of Slovenia, I formed the view that knowledge of one's rights is crucial for ensuring their respect, enforcement, and ultimately their preservation. On the other hand, through my interactions with students, I gained the impression that many are not aware of their rights. Therefore, the purpose of this research is to collect and present, in a clear and understandable manner, the rights to which students are entitled within the social security system, contribute to a better awareness of these rights among students, and consequently encourage them to more actively assert them. This thesis presents the legal foundations on which students' rights to social security are based. I aimed to explore how well students know their rights within the social security system; the correlation between the type of study program and the level of awareness of these rights; whether there are gender differences regarding the knowledge of rights, and what challenges students face in exercising these rights. The research is quantitative, empirical, descriptive, and applied. The data for the study, as original empirical material, were newly collected, could be counted and processed mathematically, and were presented using tables and graphs. The data were gathered using a measurement instrument—a questionnaire—and the method of inquiry, specifically surveying. The population for my research consists of all individuals with student status in the Republic of Slovenia during the months of December 2024 and January 2025. Due to the large size of the population, sampling was performed. The sample is non-random, specifically convenience-based, as the participants in the study were those who came into contact with the published questionnaire and decided to participate. The results of the study indicate poor knowledge of social security rights among students. I also found that students within the social security system enjoy not only general rights but also some special rights to which individuals without student status are not entitled.

Keywords: Slovenian social security system, students' rights, legal foundations, quantitative research.

KAZALO VSEBINE

1	TEORETIČNI UVOD	1
1.1	Pokojninsko in invalidsko zavarovanje.....	2
1.2	Zdravstveno zavarovanje.....	4
1.3	Zavarovanje za starševsko varstvo in družinski prejemki.....	6
1.4	Zavarovanje za primer brezposelnosti.....	9
1.5	Štipendiranje.....	9
1.6	Zakon o dolgotrajni oskrbi (ZDOsk-1).....	10
1.7	Sistem socialnega varstva.....	11
2	FORMULACIJA PROBLEMA	12
2.1	Raziskovalna vprašanja	13
2.2	Hipoteze.....	13
2.3	Operacionalizacija	13
3	METODOLOGIJA	15
3.1	Vrsta raziskave.....	15
3.2	Spremenljivke.....	15
3.3	Merski instrument.....	17
3.4	Populacija in vzorčenje.....	18
3.5	Zbiranje podatkov.....	18
3.6	Obdelava in analiza podatkov	18
4	REZULTATI	19
5	RAZPRAVA IN SKLEPI	36
6	PREDLOGI	39
7	VIRI IN LITERATURA	40
8	PRILOGE	43
8.1	Priloga 1: Anketni vprašalnik	43
8.2	Priloga 2: Izračun Hi-kvadrata in Cramerjeve alfe.....	49

8.2.1	Izračun Hi-kvadrata.....	49
8.2.2	Izračun Cramerjeve alfe	50

KAZALO GRAFOV

Graf 4.1: Starost anketirancev	19
Graf 4.2: Fakultete, ki jih obiskujejo anketiranci	20
Graf 4.3: Poznavanje pravic iz sistema socialne varnosti	20
Graf 4.4: Poznavanje pravice do prostovoljne vključitve v obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje po dopolnjenem 15. letu starosti	21
Graf 4.5: Seznanjenost z obveznim zavarovanjem v okviru pokojninskega in invalidskega zavarovanja v primeru opravljanja študentskega dela.....	21
Graf 4.6: Primeri, za katere anketiranci menijo, da so študenti zavarovani za invalidnost in smrt, ki sta posledica poškodbe pri delu ali poklicne bolezni	22
Graf 4.7: Vrsta zdravstvene ustanove, kjer imajo študenti osebne zdravnika	23
Graf 4.8: Mnenje študentov o potrebi po zdravstvenem domu za študente	23
Graf 4.9: Odgovori anketirancev na vprašanje, do kdaj so študenti zdravstveno zavarovani prek svojih staršev oz. skrbnikov	24
Graf 4.10: Poznavanje pravice do starševskega dodatka	24
Graf 4.11: Poznavanje pravice do enkratne pomoči ob rojstvu otroka	25
Graf 4.12: Poznavanje pravice do dodatka za nego otroka	26
Graf 4.13: Poznavanje pravice do dodatnega študijskega leta	26
Graf 4.14: Poznavanje pravice študentov s posebnim statusom (staršev študentov) do ugodnejše obravnave v primeru omejitve vpisa v študijski program	27
Graf 4.15: Poznavanje pravice študentov s posebnim statusom (staršev študentov) do prilagoditve izvajanja študijskega programa in dodatne strokovne pomoči pri študiju	27
Graf 4.16: Poznavanje pravice enega izmed staršev študentov do desetih dodatnih subvencioniranih obrokov mesečno.....	28
Graf 4.17: Poznavanje pravice do znižanega plačila javnega vrtca	28
Graf 4.18: Poznavanje pravice do otroškega dodatka	29
Graf 4.19: Poznavanje različnih vrst štipendij	29
Graf 4.20: Štipendije, ki jih anketiranci prejemaajo	30
Graf 4.21: Pogostost težav pri uveljavljanju pravic do socialne varnosti	31
Graf 4.22: Vrsta težav pri uveljavljanju pravic	31
Graf 4.23: Viri informacij o pravicah do socialne varnosti	32

KAZALO TABEL

Tabela 1: Prikaz spremenljivk, indikatorjev in modalitet.....	15
Tabela 2: Spol anketirancev	19
Tabela 3: Poznavanje pravic glede na fakultete, ki jih študentje obiskujejo	33

1 TEORETIČNI UVOD

Slovenija je, skladno z Ustavo Republike Slovenije, pravna in socialna država. Ustavno načelo socialne države predstavlja temelj za sistem socialne zaščite v Sloveniji. Iz tega temeljnega načela socialne države izhajajo še nekatere specifične temeljne socialne pravice, določene v Ustavi, ki so pomembne za socialno zaščito, kot so pravica do socialne varnosti ter določbe o zaščiti družine, materinstva, očetovstva, otrok in mladih (Kresal, 2015).

Pravica do socialne varnosti je torej priznana kot človekova pravica v Ustavi, o njej piše tudi Strban (2019). Slednji navaja, da je slovenski sistem socialne varnosti namenjen zaščiti, ki jo družba zagotavlja svojim članom ob nastanku socialnega primera – nastopa bolezni, poškodbe, invalidnosti, starosti, smrti, brezposelnosti, starševstva in odvisnosti od oskrbe drugega. Nadalje Strban (2012) pojasnjuje, da lahko pride zaradi navedenega do izgube oz. bistvenega zmanjšanja dohodka ali povečanja stroškov pri posameznikih oz. družinah, ki pa imajo širši vpliv na delovanje in obstoj celotne družbe.

Sistem socialne varnosti delimo na socialna zavarovanja, družinske prejemke ter socialno varstvo (Evropska unija, 2012). Socialna zavarovanja so: pokojninsko in invalidsko zavarovanje, zdravstveno zavarovanje, zavarovanje za starševsko varstvo, zavarovanje za primer brezposelnosti ter zavarovanje za dolgotrajno oskrbo (Ministrstvo za digitalno preobrazbo, 2025). Med družinske prejemke uvrščamo starševski dodatek, otroški dodatek, pomoč ob rojstvu otroka, dodatek za veliko družino, dodatek za nego otroka ter delno plačilo za izgubljeni dohodek (*Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih*, 2014). Socialno varstvo zajema denarno socialno pomoč, varstveni dodatek, izredno denarno socialno pomoč ter socialnovarstvene storitve (*Zakon o socialnem varstvu*, 1992 in *Zakon o socialno varstvenih prejemkih*, 2010).

Pomembni zakoni na področju socialne varnosti v okviru:

- pokojninskega in invalidskega zavarovanja: *Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju* (2012),
- zdravstvenega zavarovanja: *Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju* (1992),
- zavarovanja za starševsko varstvo: *Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih* (2014),
- zavarovanja za primer brezposelnosti: *Zakon o urejanju trga dela* (2010),

- zavarovanja za dolgotrajno oskrbo: Zakon o dolgotrajni oskrbi (2023),
- sistema socialnega varstva: Zakon o socialnem varstvu (1992), Zakon o socialno varstvenih prejemkih (2010).

V nadaljevanju sledi pregled pravic, ki jih imajo študenti v okviru sistema socialne varnosti, glede na posamezne vrste zakonov ter socialnih zavarovanj.

1.1 Pokojninsko in invalidsko zavarovanje

Pri vprašanju, katera oseba ima status študenta, si lahko pomagamo z *Zakonom o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2)* (2012). Slednji šolanje definira kot obdobje, v katerem je posameznik vključen v javno priznani sistem srednješolskega, dodiplomskega ali podiplomskega izobraževanja, bodisi kot obdobje, v katerem se oseba izobražuje po predpisih za izobraževanje odraslih; lahko je prostovoljno vključena v obvezno zavarovanje, ne sme pa izpolnjevati pogojev za obvezno zavarovanje. Po ZPIZ-2 študenti, dokler so vpisani v študijski program in izpolnjujejo pogoje za status študenta, načeloma niso vključeni v sistem obveznega socialnega zavarovanja, kot so sicer zaposleni ali samozaposleni. Slednji namreč plačujejo prispevke za socialna zavarovanja – zdravstveno, pokojninsko in invalidsko ter druga, za katera študentje načeloma niso obvezno zavarovani, dokler imajo status študenta in niso redno zaposleni. V obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje pa se lahko prostovoljno vključi vsak, ki je dopolnil 15 let in ima stalno prebivališče v Republiki Sloveniji. Osnova za plačilo prispevkov za zavarovance, ki se prostovoljno vključijo v obvezno zavarovanje na podlagi 25. člena ZPIZ-2, je znesek, enak 60 % zadnje znane povprečne letne plače zaposlenih v Republiki Sloveniji, preračunane na mesec.

Študenti, ki opravljajo študentsko delo, so obvezno zavarovani v okviru pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Izraz »študentsko delo« se nanaša na delo študentov visokošolskih ustanov (tj. študentov na fakultetah in univerzah) ter srednješolcev, ki ga opravljajo na podlagi napotnic za študentsko delo prek specializiranih študentskih služb za zaposlovanje (Kosi, Nastav in Šušteršič, 2013, str. 254). Za študente se obvezno zavarovanje vzpostavi po koncu koledarskega leta; iz podatkov finančne uprave se izračuna znesek letnih prejemkov, na podlagi tega pa trajanje zavarovalne dobe. Zavarovalno dobo se določi glede na letne zneske prejemkov iz drugih pravnih razmerij (študentskega dela), ki jih je zavarovanec prejel in od katerih so bili plačani prispevki. Trajanje zavarovalne dobe se določi na način, da se prizna en mesec zavarovalne dobe za vsakih doseženih 60 % povprečne mesečne plače tekočega leta, vendar največ 12 mesecev za posamezno koledarsko leto. Če letni znesek vseh prejemkov iz drugih

pravnih razmerij ne znaša vsaj 60 % povprečne mesečne plače, se trajanje zavarovalne dobe določi v sorazmernem delu, v skladu s 135. členom ZPIZ-2. Obvezno so v okviru zakona zavarovani tudi študenti, ki so na prostovoljnem služenju vojaškega roka ali na usposabljanju za zaščito in reševanje v skladu z veljavnimi predpisi o naravnih in drugih nesrečah (*Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju*, 2012).

Za invalidnost in smrt, ki sta posledica poškodbe pri delu ali poklicne bolezni, so med drugim v okviru ZPIZ-2 (2012) obvezno zavarovani študenti, ki:

- so na strokovnih ekskurzijah, pri praktičnem pouku, opravljajo proizvodno delo ali delovno prakso;
- po končanem šolanju opravljajo prostovoljno prakso, neodvisno od prejema nagrade zanjo;
- na podlagi predpisov, ki urejajo prekrške in izvrševanje kazenskih sankcij, opravljajo dela v splošno korist ali v korist lokalne skupnosti;
- prestajajo zaporno kazen in niso obvezno zavarovani po tem zakonu;
- sodelujejo pri organiziranih delovnih akcijah, reševalnih akcijah ali zaščiti in reševanju v primerih naravnih in drugih nesreč;
- kot udeleženci mladinskih taborov v Republiki Sloveniji sodelujejo pri opravljanju nalog na mladinskem taboru;
- opravljajo vojaško službo v rezervni ali vojni sestavi, nadomestno civilno službo ali službo v Civilni zaščiti oziroma se usposabljujejo za opravljanje teh nalog ali se usposabljujejo na podlagi pogodbe o službi v rezervni sestavi Slovenske vojske, pogodbe o službi v Civilni zaščiti ali se usposabljujejo za opravljanje obrambnih nalog ter nalog zaščite, reševanja in pomoči;
- kot člani prostovoljnih gasilskih organizacij opravljajo naloge ob naravnih in drugih nesrečah, pomagajo pri gašenju požarov, reševanju, izvajajo požarno stražo ali varovanje na javnih prireditvah, nastopih in demonstracijah gasilske dejavnosti za namen poučevanja in usposabljanja prebivalstva;
- kot člani gorske in jamarske reševalne službe, vodniki reševalnih psov ali potapljači in drugi reševalci in pripadniki operativnih sestav za zaščito, reševanje in pomoč opravljajo naloge v zvezi z zaščito ljudi, premoženja, okolja in kulturne dediščine ali se organizirano usposabljujejo za navedene naloge;
- opravljajo naloge policije kot osebe v rezervnem sestavu policije;

- kot šahisti, trenerji, športniki ali organizatorji sodelujejo pri organiziranih športnih ali šahovskih akcijah.

Študenti, ki prestajajo zaporno kazen, so pri delu, poklicnem izobraževanju in opravljanju dovoljenih dejavnosti obvezno zavarovani tudi za primer invalidnosti, ki je posledica poškodbe zunaj dela, nastale zaradi višje sile. Študenti, otroci umrlega zavarovanca ali uživalca pravice do pokojnine so upravičeni do družinske pokojnine, dokler se šolajo, največ do 26. leta starosti. Če par oz. oseba s statusom študenta postane roditelj, se po predpisih, ki urejajo starševsko varstvo, enega izmed staršev, upravičenega do starševskega dodatka, obvezno zavaruje v okviru Pokojninskega in invalidskega zavarovanja (*Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju*, 2012).

1.2 Zdravstveno zavarovanje

Strban (2005) piše, da tudi pravico do zdravstvenega varstva ustava priznava kot človekovo pravico. Pri zdravstvenem varstvu gre za sistem individualnih, družbenih in skupinskih aktivnosti, storitev ter ukrepov, namenjenih krepitvi zdravja, preprečevanju ali zgodnjemu odkrivanju bolezni. Zdravstveno zavarovanje spada v sistem zdravstvenega varstva. Socialno zavarovalno razmerje obveznega zdravstvenega zavarovanja obsega celoto pravnih razmerij med zavarovano osebo (zavarovancem in njegovimi družinskimi člani) in nosilcem obveznega zdravstvenega zavarovanja. Študenti so lahko v slovenski sistem obveznega zdravstvenega zavarovanja vključeni kot zavarovanci ali družinski člani zavarovancev. Tudi študenti, ki prihajajo iz tujine in se izobražujejo v Republiki Sloveniji, so obvezno zdravstveno zavarovani. Plačujejo prispevek in so posledično upravičeni do zdravstvenih dajatev ter povračila stroškov. Domači študenti so najpogosteje zavarovani kot družinski člani zavarovanca. Zanje ni treba plačevati dodatnih prispevkov; zavarovani so, dokler se šolajo, vendar največ do konca študijskega leta, v katerem so dopolnili 26 let starosti. V slovenski sistem obveznega zdravstvenega zavarovanja so vključeni tudi vrhunski športniki in vrhunski šahisti, osebe na prostovoljnem služenju vojaškega roka ter družinski člani zavarovancev tujega nosilca zdravstvenega zavarovanja.

Študenti so torej načeloma vključeni v obvezno zdravstveno zavarovanje kot družinski člani (zavarovancev). Če niso zavarovani iz tega naslova, so lahko zavarovani kot vrhunski športniki ali vrhunski šahisti. Pod ožje družinske člane zavarovanca se štejejo zakonec in otroci, pod širše pastorki, ki jih zavarovanec preživlja, vnuki, bratje, sestre in drugi otroci brez staršev, ki jih zavarovanec preživlja. Obvezno zavarovanje obsega zavarovanje za primer bolezni ali

poškodbe zunaj dela, zavarovanje za primer poškodbe pri delu in poklicne bolezni (opravljanje študijske prakse, praktičnega pouka ipd.) in plačilo zdravstvenih storitev ter povračilo potnih stroškov v povezavi z uveljavljanjem zdravstvenih storitev (*Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju*, 1992). Bubnov Škoberne in Strban (2010) pojasnjujeta, da ima zavarovana oseba pravico do:

- **preventivnih zdravstvenih storitev** – njihov namen je, izboljšati kakovost življenja. Poznamo primarne, sekundarne in terciarne preventivne zdravstvene storitve. Primarne so namenjene preprečevanju nastopa bolezni (npr. cepljenja), sekundarne zgodnjemu odkrivanju bolezni (npr. program Zora), terciarne pa preprečevanju poslabšanja obstoječega stanja bolezni ali poškodbe (tudi medicinska rehabilitacija);
- **ambulantnega (zdravniškega in zobozdravniškega) zdravljenja** – akutno zdravljenje, prepoznavanje ter poimenovanje bolezni ali poškodbe v najširšem smislu obsegajo tudi storitve medicinske rehabilitacije;
- **bolnišničnega zdravljenja** – vključuje zdravniške storitve, zdravila, obvezilni material, pripomočke, nastanitve, prehrano in zdravstveno nego, tudi paliativno oskrbo;
- **medicinske oskrbe v socialnovarstvenih zavodih** (DSO-ji, zavodi za usposabljanje) – obsega tudi zdravila, obvezilni material in medicinsko-tehnične pripomočke, ne pa nastanitve in prehrane (upravičenci ju morajo praviloma plačati sami);
- **zdravljenja in nege na domu** – kadar zavarovana oseba zaradi zdravstvenega stanja ni zmožna priti v ambulanto ali kadar nega na domu enakovredno nadomesti bolnišnično zdravljenje;
- **zdravil** – pravica do zdravil se zagotavlja kot del bolnišničnega zdravljenja ali na podlagi recepta. V slednjem primeru se zdravila razvrščajo na pozitivno in vmesno listo. Za zdravila s pozitivne liste doplačilo ni potrebno, za tista z vmesne liste pa se zahteva doplačilo (odvisno od razvrstitve). Za otroke so vsa zdravila na recept brezplačna;
- **obvezilnega materiala** – povoji, obliži, kompresijske obveze;
- **medicinsko-tehničnih pripomočkov** – izravnavaajo slušne, gibalne in druge telesne oviranosti. Gre za očesne in slušne pripomočke, proteze in druge pripomočke, ki omogočajo, nadomeščajo ali lajšajo telesne funkcije in služijo zadovoljevanju človekovih potreb;
- **medicinske rehabilitacije** – celostna rehabilitacija se ponavadi začne z medicinsko rehabilitacijo, katere namen je, povrniti zmanjšane življenjske funkcije in delovne zmožnosti človeku ter preprečiti njihovo poslabšanje. Vrsta zdravstvene rehabilitacije

je npr. zdraviliško zdravljenje. Medicinska rehabilitacija se lahko nadaljuje s poklicno, zaposlitveno in socialno rehabilitacijo;

- **zdravljenja v tujini** – do slednjega je zavarovana oseba upravičena predvsem v dveh primerih: če potrebuje zdravstvene storitve med začasnim bivanjem v tujini (npr. kot turist), jih uveljavlja z evropsko kartico zdravstvenega zavarovanja; če zavarovana oseba potuje v tujino z namenom pridobitve zdravstvene storitve, se zahteva napotitev s strani Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije.

Študenti lahko poleg splošnega zdravstvenega doma uporabljajo tudi Zdravstveni dom za študente Univerze v Ljubljani. V okviru tega so upravičeni do dejavnosti splošne in družinske medicine, sistematskega pregleda in cepljenja, storitev ginekologije in porodništva, psihiatrije, klinične psihologije, diagnostičnega laboratorija, zobozdravstva, ustne higiene ter zobnega RTG (Zdravstveni dom za študente Univerze v Ljubljani, 2019).

1.3 Zavarovanje za starševsko varstvo in družinski prejemki

Študentom, ki postanejo roditelji, v okviru zavarovanja za starševsko varstvo in družinske prejemke ter v okviru pravic iz javnih sredstev pripadajo naslednje pravice:

- **pravica do starševskega dodatka** – namen pravice je, zagotoviti denarno pomoč staršem, ki ob rojstvu otroka niso upravičeni do starševskega nadomestila (iz naslova zavarovanja za starševsko varstvo). 77 dni po rojstvu ima pravico do starševskega dodatka le mati, ob pogoju, da sta oba z otrokom slovenska državljana s stalnim prebivališčem v RS. Pravica se izplačuje mesečno (septembra 2024 znaša 484,88 evrov) in ni odvisna od preteklih dohodkov – znesek je enak za vse upravičence. Izjemoma lahko pravico koristi oče, če tako odločita center za socialno delo ali sodišče. Od 78. do 365. dneva lahko pravico koristi eden izmed staršev (oče ali mati). Prejemnik dodatka je obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovan. Pravico mora mati uveljavljati 30 dni pred predvidenim datumom poroda, najpozneje pa 30 dni po rojstvu otroka. Po omenjenem roku se pravica prizna s prvim dnem naslednjega meseca (po vložitvi), njeno trajanje pa je sorazmerno krajše (Bubnov Škoberne in Strban, 2010). Če študent dela prek študentskega servisa ter hkrati prejema starševski dodatek, lahko študentskemu servisu predloži potrdilo o prijavi v pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Študentski servis mu tako ne bo odštel 13,95 % od zaslužka za namen pokojninskega in invalidskega zavarovanja (e-Študentski Servis, b. d.);

- **pravica do (enkratne) pomoči ob rojstvu otroka** – namenjena je nakupu opreme za novorojenčka in znaša 421,97 evrov (septembra 2024). Pravica je univerzalne narave, pripada vsakemu otroku, katerega oče ali mati ima stalno prebivališče v Republiki Sloveniji. Nanjo ne vpliva dohodkovno stanje, tudi slovensko državljanstvo ni pogoj za pridobitev pravice (Bubnov Škoberne in Strban, 2010). Študenti ki postanejo roditelji, lahko na centru za socialno delo z vlogo zaprosijo za enkratno pomoč ob rojstvu otroka;
- **dodatek za nego otroka** – namenjen je kritju povečanih življenjskih stroškov zaradi nege ali varstva otroka. Pravico lahko uveljavlja eden izmed staršev ali oseba, ki skrbi za otroka, na podlagi mnenja zdravniške komisije. Pogoj je, da ima otrok stalno prebivališče v Republiki Sloveniji. Pravica traja do otrokove polnoletnosti oz. do 26. leta starosti, če ima status učenca, dijaka, vajenca ali študenta (Bubnov Škoberne in Strban, 2010). Znesek je odvisen od potreb otroka – od 1. marca 2025 osnovni znesek znaša 125,81 evra, za otroke s hujšimi boleznimi pa 251,61 evra mesečno (GOV.SI, 2025);
- **dodatno študijsko leto** – študentke in študenti, ki postanejo roditelji, imajo po *Zakonu o visokem šolstvu* (1993) pravico do podaljšanja študentskega statusa, do dodatnega študijskega leta za vsakega živorojenega otroka. Pravica ne vpliva na možnost koriščenja absolventskega staža, prepis na drugo fakulteto ali pravico do rednega ponavljanja letnika. Pravico lahko torej uveljavlja tudi študentka, ki rodi v času, ko koristi absolventski staž. Zakon o visokem šolstvu nikjer ne navaja, da mora mati pravico izkoristiti takoj v študijskem letu, ki sledi letu rojstva otroka, čeprav je praksa na fakultetah ponavadi takšna;
- **študenti s posebnim statusom** so tudi študenti starši, do začetka obveznega šolanja otroka. Študenti s posebnim statusom so upravičeni do ugodnejše obravnave v primeru omejitve vpisa ter prilagoditve izvajanja študijskega programa in dodatne strokovne pomoči pri študiju, pri čemer lahko napredujejo in dokončajo študij v daljšem času, kot je predvideno s študijskim programom, in pri tem obdržijo druge pravice ter ugodnosti (*Zakon o visokem šolstvu*, 1993, 69.a člen);
- **subvencionirano bivanje** – skladno s *Pravilnikom o subvencioniranju bivanja študentov* (2001) eden izmed staršev dobi dodatnih 100 točk za sprejem v študentski dom, v primeru posebno težkih okoliščin pa še dodatnih 50 točk. Starš študent lahko vlogo za subvencionirano bivanje odda tudi po roku za uveljavljanje pravice do subvencioniranega bivanja, saj se rojstvo otroka šteje za izredni dogodek. Subvencija

za bivanje se vedno dodeli tudi partnerju ali partnerici študenta, ki namerava bivati subvencionirano z otrokom. Pogoji, ki jih mora partner pri tem izpolnjevati, so:

- državljanstvo Republike Slovenije,
  - status študenta in izobraževanje na študijskem programu, ki se izvaja kot redni študij ter ni v delovnem razmerju ali samozaposlena oseba,
  - status študenta in izobraževanje na študijskem programu, ki se izvaja kot izredni študij, in sicer najmanj tri dni v tednu, ter ni v delovnem razmerju ali samozaposlena oseba;
- **subvencionirana prehrana** – eden izmed staršev študentov ima pravico do desetih dodatnih subvencioniranih obrokov mesečno in lahko koristi dva bona hkrati (*Zakonu o subvencioniranju študentske prehrane, 2002*).

Pravice, vezane na materialni cenzus, ki pripadajo (tudi) študentom roditeljem:

- **pravica do otroškega dodatka** – gre za pravico iz javnih sredstev. Višina otroškega dodatka se določi glede na materialni cenzus – uvrstitev družine v dohodkovni razred in glede na število otrok. Znesek se poveša, če otrok živi v enostarševski družini (+ 10 %) in če predšolski otrok ni vključen v predšolsko vzgojo v vrtcu (+ 20 %). Pogoj je, da ima otrok prijavljeno prebivališče v Sloveniji. Gre za mesečni prejemek. Pravica se lahko vsako leto podaljšuje, traja do otrokove polnoletnosti (Bubnov Škoberne in Strban, 2010);
- **pravica do znižanega plačila vrtca** – pravica pripada staršem glede na dohodkovni razred. Starši z najnižjimi dohodki so plačila oproščeni, starši z najvišjimi dohodki pa plačajo 77 % cene programa. Starši, ki bivajo v študentskem domu Rožne doline v Ljubljani, imajo možnost, svojega otroka vpisati v viški vrtec, kjer ob vpisu prejmejo tudi določene ugodnosti. Obstaja tudi **pravica do oprostitve plačila vrtca** (za drugega ter vse nadaljnje otroke, ki hkrati obiskujejo vrtec), ki ni vezana na materialni cenzus (GOV.SI, 2024);
- starša lahko ob rojstvu otroka zaprosita za **enkratno denarno pomoč s strani občine**, kjer ima mama stalno prebivališče. Znesek se dodeli glede na dohodke staršev (ne prejmejo ga vse družine) (eUprava, b. d.).

1.4 Zavarovanje za primer brezposelnosti

Študenti načeloma niso zavarovani za primer brezposelnosti. Brezposelna oseba je opredeljena kot oseba, ki ni zaposlena in nima drugega statusa, s katerim bi ustvarjala dohodek. Statusa brezposelne osebe načeloma ne morejo pridobiti tisti, ki imajo status upokojenca, dijaka ali študenta (Bubnov Škoberne in Strban, 2010). V *Zakonu o urejanju trga dela* (2010) pa obstaja izjema. Slednji navaja, da za brezposelno osebo šteje tudi oseba s statusom dijaka, vajenca, študenta ali udeleženec izobraževanja odraslih, mlajši od 26 let, če in dokler prejema denarno nadomestilo (za brezposelnost). Enako velja tudi za osebo, starejšo od 26 let, s statusom študenta – ima lahko tudi status brezposelne osebe, vendar samo za čas prejemanja nadomestila.

Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje izvaja storitve vseživljenjske karijerne orientacije (informiranje o trgu dela, osnovno in poglobljeno karierno svetovanje, samostojno vodenje kariere, učenje veščin vodenja kariere), v sklopu katerih so aktivnosti lahko namenjene tudi učencem, dijakom, študentom in njihovim staršem. V okviru storitev zaposleni učencem, dijakom in študentom pomagajo pri odločanju glede nadaljevanja študija, omogočajo jim spoznavanje poklicev in trga dela (*Zakon o urejanju trga dela*, 2010).

1.5 Štipendiranje

Obstajajo različne vrste štipendij, navedene v *Zakonu o štipendiranju (ZŠtip-1)* (2013):

- državna – namenjena je študentom iz socialno šibkejših družin. Pristojni organ za oddajo vloge je center za socialno delo. Višina državne štipendije se odmeri glede na povprečni dohodek družine, preračunan na družinskega člana, v preteklem koledarskem letu (pred vložitvijo vloge). K državni štipendiji se lahko dodeli dodatek za bivanje, uspeh in štipendiste s posebnimi potrebami;
- kadrovske štipendije – podeljujejo jih podjetja in organizacije, ki želijo pridobiti kader in podpreti izobraževanje študentov v njihovi stroki. Štipendisti se s to vrsto štipendije pogosto zavežejo, da bodo po zaključku študija določeno obdobje zaposleni pri štipenditorju;
- Zoisova štipendija – namenjena je dijakom in študentom, ki so dosegli izjemne dosežke in določeno povprečje ocen v izobraževalnem sistemu;
- štipendije za Slovence v zamejstvu in drugod po svetu – za osebe s stalnim prebivališčem zunaj Republike Slovenije, ki se izobražujejo v višješolskem ali visokošolskem izobraževalnem programu prve ali druge stopnje na izobraževalnih ustanovah v Republiki Sloveniji;

- štipendije za deficitarne poklice – namenjene so dijakom in študentom, ki se izobražujejo za poklice, v katerih primanjkuje kadra ali za katere se kažejo večje potrebe;
- štipendije Ad futura – dodelijo se za mednarodno mobilnost v primeru izobraževanja, študijskega obiska ali sodelovanja na tekmovanjih iz znanja ali raziskovanja.

Poleg tega poznamo tudi občinske štipendije. Razpisujejo jih nekatere občine za izobraževanje v tujini ali Sloveniji. Merila za pridobitev in višino štipendije določi posamezna občina, ki razpisuje štipendije. Posebno vrsto predstavljajo štipendije s področja socialnega varstva, ki so namenjene spodbujanju mladih za izobraževanje za poklic socialnega delavca. Druge možnosti štipendiranja so še štipendije državnih organov (večinoma gre za kadrovske štipendije Vlade Republike Slovenije, ki štipendije razpisuje za potrebe kadrovanja za posamezni državni organ, npr. ministrstvo za javno upravo, ministrstvo za kulturo), štipendije nepridobitnih organizacij (nevladne oz. nepridobitne organizacije, npr. Fundacija Leona Štuklja) ter štipendije tujih ustanov (štipendije izobraževalnih ustanov v tujini in raziskovalnih inštitutov, tujih vlad, drugih javnih ustanov, nevladnih oziroma nepridobitnih organizacij) (Javni štipendijski, razvojni, invalidski in preživninski sklad Republike Slovenije, 2024). Pogoji za upravičenost do štipendije je status dijaka, študenta ali udeleženca v izobraževanju odraslih. Štipendist je načeloma upravičen le do ene vrste štipendije, razen v primerih, ki jih navaja ZŠtip-1 v 8. členu (*Zakon o štipendiranju*, 2013).

1.6 Zakon o dolgotrajni oskrbi (ZDOsk-1)

Zakon o dolgotrajni oskrbi (2023) tudi študentom dodeljuje pravico do dolgotrajne oskrbe. Če bi študent zaradi bolezni ali oviranosti potreboval pomoč, zakon predvideva, da se mu omogoči dostop do dolgotrajne oskrbe. V tem primeru bi bil študent obravnavan kot prejemnik oskrbe in bi imel dostop do storitev, kot so pomoč pri osnovnih (prehranjevanje, osebna higiena) in podpornih (gospodinjska opravila, nakup živil) dnevni opravilih, ter do zdravstvene nege. V primeru skrbi za družinske člane so študenti z zakonom povezani posredno. Če imajo študenti v družini starejše ali bolne člane, zakon predvideva zmanjšanje odgovornosti družinskih članov (npr. študentov) za osebe, ki potrebujejo pomoč. Zakon naj bi zagotovil boljši dostop do dolgotrajne oskrbe z zagotovitvijo pomoči potrebnim do storitev, kot so pomoč na domu, oskrba v domovih za starejše, dnevni centri in podobno.

1.7 Sistem socialnega varstva

Storitve, v katere se posredno ali neposredno lahko vključijo študenti (državljeni Republike Slovenije s stalnim prebivališčem v Sloveniji ali tujci z dovoljenjem za stalno prebivanje), so:

- **prva socialna pomoč** – storitev centra za socialno delo, ki se izvaja, ko oseba prvič pride v organizacijo po pomoč;
- **osebna pomoč** – obsega svetovanje z namenom, da posameznik razvija, dopolnjuje, ohranja in izboljšuje svoje socialne zmožnosti; izvaja se na centru za socialno delo v obliki več srečanj s socialno delavko;
- **podpora žrtvam kaznivih dejanj** – namenjena je osebam, ki jim je bila s kaznivim dejanjem neposredno povzročena kakršnakoli škoda;
- **pomoč družini za dom** – obsega strokovno svetovanje in pomoč družini pri urejanju odnosov med družinskimi člani, strokovno svetovanje in pomoč pri skrbi za otroke;
- **pomoč družini na domu** – gospodinjska pomoč, pomoč pri vsakdanjih dnevni opravilih;
- **socialni servis** – ne sodi v javno službo – plačnik je naročnik storitve; gre za pomoč pri hišnih in drugih opravilih v primeru invalidnosti, starosti, otrokovega rojstva, bolezni, ko je ta pomoč potrebna za vključitev osebe v vsakdanje življenje;
- **institucionalno varstvo** – je oblika obravnave v zavodu, drugi družini ali drugi organizirani obliki, ki upravičencem nadomešča, dopolnjuje ali zagotavlja funkcijo doma ali lastne družine (*Zakon o socialnem varstvu*, 1992);
- namesto socialne storitve celodnevnega institucionalnega varstva lahko upravičenec izbere **oskrbovalca družinskega člana**. Do njega je upravičena odrasla oseba z ovirami, ki potrebuje pomoč pri osnovnih življenjskih potrebah (zaradi težav v duševnem zdravju ali gibalne oviranosti) (Bubnov Škoberne in Strban, 2010).

Tudi študenti so upravičeni do denarne pomoči, če njihov mesečni dohodek ne dosega višine osnovnega zneska minimalnega dohodka, ki oktobra 2024 znaša 392,75 evra, ter do izredne denarne socialne pomoči, če se znajdejo v položaju materialne ogroženosti, na katerega niso mogli vplivati, oziroma če imajo izredne stroške, vezane na preživljanje, ki jih z lastnim dohodkom ali dohodkom svoje družine ne morejo pokriti (*Zakon o socialno varstvenih prejemkih*, 2010).

2 FORMULACIJA PROBLEMA

Odločitev za temo diplomskega dela izhaja iz mojega prepričanja, da je pomembno, da se študenti zavedamo svojih pravic in možnosti, ki so nam na razpolago. Iz interakcij z ostalimi študenti sem dobila občutek, da mnogi ne poznajo vseh pravic, ki jim pripadajo iz sistema socialne varnosti. Poznavanje pravic vidim kot pomemben predpogoj za njihovo spoštovanje, uveljavljanje in posledično tudi za njihovo ohranjanje. Poleg tega sem med študijem spoznala študente, ki se soočajo z izzivi pri usklajevanju študijskih obveznosti z različnimi življenjskimi odgovornostmi, kot so starševstvo, delo ali zdravstvene težave. Kombinacija omenjenega po mojem mnenju močno vpliva na finančno in socialno varnost študentov.

Med opravljanjem študijske prakse na različnih institucijah, med drugim na centru za socialno delo in pri Varuhu človekovih pravic Republike Slovenije, sem se začela zavedati pomena vloge socialnih delavcev pri zaščiti pravic ljudi in zavzemanju za njihove interese. Socialni delavci imamo po mojem mnenju ključno nalogo, in sicer da smo zagovorniki, glas tistih, ki v družbi niso dovolj slišani, in se borimo za zagotavljanje njihove enakopravnosti. Pri svojem delu redno upravljamo z različnimi zakonodajnimi okviri, zato se zavedam, kako pomembno je njihovo poznavanje pri našem poklicu. Po mojih opažanjih interpretacija zakonov pogosto predstavlja izziv strokovnim delavcem, saj se zakonodajni okviri hitro spreminjajo ali pa so precej kompleksni in jih je zato težje interpretirati.

V okviru diplomskega dela želim na podlagi zbranega zbrati in na jasn način predstaviti pravice, ki študentom pripadajo v okviru socialne varnosti. Z raziskavo želim prispevati k večji osveščenosti študentov o njihovih pravicah in jih posledično spodbuditi, da jih aktivno uveljavljajo. V ospredju mojega raziskovalnega dela je vprašanje, v kolikšni meri študenti poznajo svoje pravice znotraj obstoječega sistema socialne varnosti in s katerimi izzivi se srečujejo pri njihovem uveljavljanju. Ob tem želim ugotoviti, ali so potrebne kakšne dopolnitve oziroma spremembe sistema v povezavi s potrebami študentov. Zanima me tudi, ali smer študija vpliva na poznavanje pravic med študenti; ali obstajajo razlike glede poznavanja pravic med spoloma ter ali študentke in študenti uživajo posebne ugodnosti v sistemu socialne varnosti ali veljajo zanje samo splošne pravice, ki jih imajo tudi osebe brez statusa študenta.

2.1 Raziskovalna vprašanja

1. Kako dobro študentje poznajo pravice, ki jim pripadajo iz sistema socialne varnosti?
2. Kakšna je povezava med vrsto študija in poznavanjem pravic iz sistema socialne varnosti?
3. Ali obstajajo razlike med spoloma glede poznavanja pravic?
4. Kako pogosto in s katerimi težavami se študenti soočajo pri uveljavljanju pravic?

2.2 Hipoteze

H1: Študenti pravice, ki jim pripadajo iz sistema socialne varnosti, poznajo slabo.

H2: Študenti izmed različnih vrst štipendij najboljše poznajo državno štipendijo.

H3: Pravica do državne štipendije je hkrati tudi pravica, ki jo študentje najpogosteje prejemajo.

H4: Študenti ne vedo, da se lahko prostovoljno vključijo v obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje po dopolnjenem 15. letu starosti.

H5: Študenti podpirajo pravico do zdravstvenega varstva v posebnem zdravstvenem domu za študente.

H6: Študentke bolje poznajo pravice iz sistema socialne varnosti kot študenti.

H7: Študenti se pri uveljavljanju pravic iz sistema socialne varnosti pogosto srečujejo z različnimi težavami (nedostopnimi informacijami, prevelikim številom vlog).

H8: O svojih pravicah so najboljše informirani študenti s Fakultete za socialno delo ter Pravne fakultete.

2.3 Operacionalizacija

Hipotezo 1 bom potrdila, če bo več kot polovica posameznikov, ki bodo odgovorili na vprašanje o tem, kako dobro poznajo pravice iz sistema socialne varnosti, označila odgovor zelo slabo ali slabo.

Hipoteza 2 bo potrjena, če bodo študenti pri vprašanju, katere vrste štipendij poznate, največkrat izbrali odgovor »državna štipendija«.

Hipoteza 3 bo potrjena, če bo največje število posameznikov pri vprašanju, ali prejemate katero izmed naštetih štipendij, navedlo državno štipendijo.

Hipoteza 4 bo potrjena, če bo vsaj polovica študentov na vprašanje o poznavanju pravice do prostovoljne vključitve v pokojninsko in invalidsko zavarovanje po dopolnjenem 15. letu starosti odgovorila, da pravice ne poznajo.

Hipoteza 5 bo potrjena, če bo več kot polovica študentov na vprašanje, ali menite, da študenti potrebujejo svoj zdravstveni dom, odgovorila pritrdilno.

Hipotezo 6 bom preverila z izračunom Hi-kvadrata in Cramerjeve alfe. Hipoteza bo potrjena, če bo med spremenljivkama spol in poznavanje pravic iz sistema socialne varnosti (prvo vprašanje) obstajala šibka, srednje močna ali močna povezanost.

Hipoteza 7 bo potrjena, če bo vsaj polovica študentov pri 11. vprašanju, ki sprašuje o težavah pri uveljavljanju pravic, odgovorila s 4 (»pogosto«) ali 5 (»zelo pogosto«).

Hipoteza 8 bo potrjena, če bo največ študentov, ki bodo označili, da dobro ali zelo dobro poznajo pravice iz sistema socialne varnosti (pri prvem vprašanju), obiskovalo Fakulteto za socialno delo ali Pravno fakulteto.

3 METODOLOGIJA

3.1 Vrsta raziskave

Glede na vrsto zbranih podatkov je moja raziskava kvantitativna. Zbrane podatke sem namreč lahko preštela, matematično obdelala in jih predstavila s tabelami ter grafi. Raziskava je tudi empirična, saj sem podatke za raziskavo, neposredno izkustveno gradivo, pridobila na novo in tako preverila hipoteze. Glede na stopnjo v procesu spoznavanja je raziskava deskriptivna, saj sem raziskala in opisala značilnosti pravic iz sistema socialne varnosti ter ugotovila zveze med različnimi pojavi, na primer med vrsto študija in poznavanjem pravic študentov iz sistema socialne varnosti. Raziskava je tudi aplikativna oziroma uporabna, saj me zanima, kako dobro študenti poznajo svoje pravice z omenjenega področja, s katerimi težavami se srečujejo in ali so potrebne kakšne dopolnitve oziroma spremembe znotraj obstoječega sistema socialne varnosti. Vrsto raziskave sem opredelila s pomočjo študijskega gradiva Načrtovanje raziskave (Mesec, Rape Žiberna in Rihter, 2009).

3.2 Spremenljivke

Tabela 1: Prikaz spremenljivk, indikatorjev in modalitet

ime spremenljivke	indikatorji	modalitete
poznavanje pravic	obkrožen odgovor pri 1. vprašanju v prilogi 1 o poznavanju pravic iz sistema socialne varnosti	a) zelo dobro b) dobro c) niti dobro niti slabo d) slabo e) zelo slabo
seznanjenost z možnostjo prostovoljne vključitve v pokojninsko in invalidsko zavarovanje	obkrožen odgovor na vprašanje: "Ali veste, da se lahko v obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje prostovoljno vključi vsak, ki je dopolnil 15 let in ima stalno prebivališče v Republiki Sloveniji?"	a) da b) ne
seznanjenost z vključitvijo v pokojninsko in invalidsko zavarovanje med opravljanjem študentskega dela	obkrožen odgovor na vprašanje o seznanitvi s pravico do obveznega zavarovanja v okviru pokojninskega in invalidskega zavarovanja med opravljanjem študentskega dela	a) da b) ne
poznavanje primerov obveznega zavarovanja študentov za invalidnost ali smrt	označeni odgovori pri 4. vprašanju v prilogi 1 o primerih zavarovanja za invalidnost in smrt, ki sta posledici poškodbe pri delu ali poklicne bolezni	a) če so na strokovnih ekskurzijah, pri praktičnem pouku, opravljajo proizvodno delo ali prakso b) če sodelujejo pri organiziranih delovnih akcijah, reševalnih akcijah ali zaščiti in reševanju v primerih naravnih in drugih nesreč c) če kot udeleženci mladinskih taborov v Republiki

		Sloveniji sodelujejo pri opravljanju nalog na mladinskem taboru d) če opravljajo vojaško službo v rezervni ali vojni sestavi, nadomestno civilno službo ali službo v Civilni zaščiti e) če kot člani prostovoljnih gasilskih organizacij opravljajo naloge ob naravnih in drugih nesrečah, pomagajo pri gašenju požarov, reševanju, izvajajo požarno stražo ali varovanje na javnih prireditvah f) če kot šahisti, trenerji, športniki ali organizatorji sodelujejo pri organiziranih športnih ali šahovskih akcijah
vrsta zdravstvene ustanove	odgovor anketiranca na vprašanje, kje ima osebnega zdravnika	a) splošni zdravstveni dom b) zdravstveni dom za študente c) zasebna ambulanta s koncesijo d) drugo:
mnenje o potrebi po zdravstvenem domu za študente	odgovor na vprašanje, ali menite, da študenti potrebujejo svoj zdravstveni dom	a) da b) ne
poznavanje pravice do zdravstvenega zavarovanja prek staršev oz. skrbnikov	obkrožen odgovor na vprašanje o trajanju in pogojih za zdravstveno zavarovanje študentov prek staršev oz. skrbnikov	a) dokler se šolajo, starostno neomejeno b) dokler se šolajo, vendar največ do konca študijskega leta, v katerem so dopolnili 27 let c) dokler se šolajo, vendar največ do konca študijskega leta, v katerem so dopolnili 26 let starosti d) do dopolnjenega 27. leta, tudi če se ne šolajo več
seznanjenost s pravicami študentov roditeljev	označen odgovor anketiranca pri 8. vprašanju v prilogi 1 o stopnji poznavanja pravic študentov roditeljev (našteti je 9 pravic)	1 2 3 4 5
poznavanje vrst štipendij	obkroženi odgovori anketiranca o poznanih vrstah štipendij	a) državna štipendija b) kadrovska štipendija c) Zoisova štipendija d) štipendija za Slovence v zamejstvu in drugod po svetu e) štipendija za deficitarne poklice f) štipendija Ad futura g) občinska štipendija h) štipendija na področju socialnega varstva, namenjena spodbujanju mladih za izobraževanje za poklic socialnega delavca i) štipendija državnih organov j) štipendija nepridobitnih oz. nevladnih organizacij k) štipendija tujih ustanov
prejemanje štipendij	odgovor anketiranca na vprašanje, ali prejema katero izmed štipendij	a) da, katero: b) ne

težava	odgovor anketiranca na vprašanje o težavah pri uveljavljanju pravic	a) s pomanjkanjem informacij b) z zapletenim postopkom uveljavljanja pravic c) s prevelikim številom vlog d) s pomanjkanjem motivacije za uveljavljanje pravice (napišite razlog za to: _____) e) z odnosom zaposlenih v institucijah f) z dolgotrajnostjo postopka g) drugo:
vir informacij	odgovor na vprašanje: "Kje ste pridobili informacije o pravicah iz sistema socialne varnosti?"	a) izobraževalne ustanove (šola, fakulteta) b) družina, prijatelji c) radio, televizija d) družabna omrežja (Facebook, Twitter ipd.) e) nisem zasledil/-a informacij na to temo f) drugo:
spol	obkrožen odgovor anketiranca na vprašanje o spolu	a) moškega b) ženskega c) ne želim se opredeliti d) želim se opredeliti kot:
starost	napisan odgovor anketiranca pri vprašanju o starosti	starost:
fakulteta	napisan odgovor pri vprašanju, katero fakulteto obiskujete	Katero fakulteto obiskujete?

3.3 Merski instrument

Za merski instrument sem izbrala anketni vprašalnik (Mesec, Rape Žiberna in Rihter, 2009). Oblikovala sem ga na spletni strani 1KA (EnKlikAnketa). Z njim sem hitreje (kot npr. z intervjuji) prišla do želene količine podatkov. Vprašalnik sem oblikovala sama, za potrebe svoje raziskave, saj sem želela, da se natanko prilagaja temi moje raziskave, raziskovalnim vprašanjem in postavljenim hipotezam. Sestavlja ga 17 vprašanj; 9 jih je zaprtega tipa, 3 so odprtega tipa, 5 pa jih je kombiniranega tipa. Vprašanja se nanašajo na poznavanje pravic do socialne varnosti med študenti, uveljavljanje pravic in morebitne težave pri tem, vire, iz katerih so študenti pridobili informacije o pravicah, ipd.

Pred samo uporabo sem vprašalnik testirala. Poslala sem ga v pregled in izpolnjevanje profesorju ter dvema študentoma. Pogovorili smo se o njihovem razumevanju vprašanj in manjših dopolnitvah. Vprašalnik je anonimen, pridobljeni podatki bodo uporabljeni izključno za potrebe moje raziskave. Z anonimnostjo sem seznanila tudi anketirance.

Vprašalnik sem vložila med priloge (*Priloga I*).

3.4 Populacija in vzorčenje

Populacijo moje raziskovalne naloge sestavljajo vse osebe s statusom študenta (rednega ali izrednega) v Republiki Sloveniji v mesecu decembru (2024) ter januarju (2025). Populacija obsega več kot 500 enot, zato sem se odločila za vzorčenje. Vzorec je neslučajnostni, natančneje priložnostni, saj vsi iz navedene populacije ne bodo imeli enake in neničelne možnosti, da bodo izbrani v vzorec; deloma bo uporabljena metoda »snežne kepe«, saj bo vprašalnik lahko izpolnil vsak (študent), ki bo prišel v stik s spletno povezavo prek družbenih omrežij. Populacijo in vzorčenje sem opredelila na podlagi študijskega gradiva Načrtovanje raziskave (Mesec, Rape Žiberna in Rihter, 2009).

3.5 Zbiranje podatkov

Podatke sem zbrala z metodo spraševanja, natančneje gre za standardizirano anketo (Mesec, Rape Žiberna in Rihter, 2009). Zbiranje podatkov je potekalo prek spletne povezave, ki sem jo objavila na družbenih omrežjih (Facebook in Instagram), posredovala sem jo tudi svojim znancem, in sicer med 12. 12. 2024 in 31. 1. 2025. Anketiranci so izpolnjevali v naprej oblikovan anketni vprašalnik, vsi so dobili ista vprašanja, v istem vrstnem redu. Za morebitne dileme ali vprašanja sem bila anketirancem na razpolago prek elektronskega naslova, ki sem ga zapisala na začetku anketnega vprašalnika, a odziva ni bilo.

3.6 Obdelava in analiza podatkov

Pridobljene podatke sem obdelala na kvantitativen način, saj sem zbirala številčne podatke. Najprej sem jih s spletne strani 1KA prenesla v program Excel in si pripravila bazo podatkov. Rezultate raziskave sem želela prikazati čim bolj pregledno, zato sem jih predstavila s pomočjo tabel in grafov. Osredotočila sem se predvsem na vrednotenje rezultatov glede na postavljene hipoteze. Iz podatkov sem izračunala tudi Hi-kvadrat in Cramerjevo alfo, da bi ugotovila povezanost med spremenljivkama spol in poznavanje pravic iz sistema socialne varnosti. Izračun je v *Prilogi 2*.

4 REZULTATI

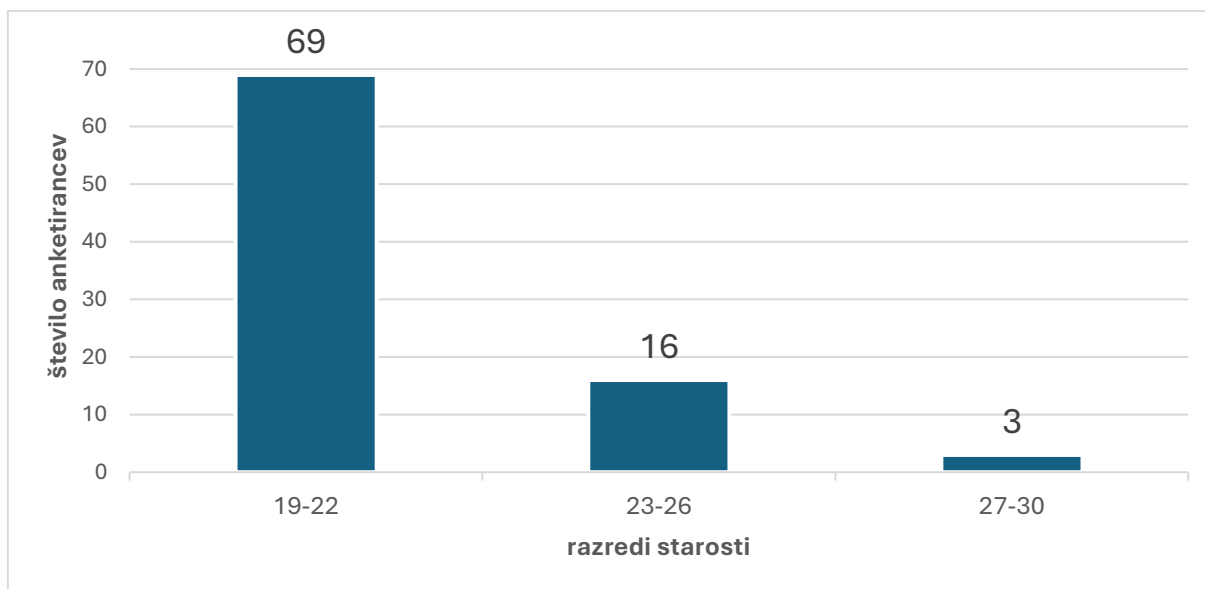
Spletni anketni vprašalnik je izpolnilo 115 anketirancev. Odgovore sem pregledala in ugotovila, da se je zgodil osip – nekateri so predčasno zapustili spletno stran in niso odgovorili na vsa vprašanja, nekateri pa so kakšno vprašanje pustili neodgovorjeno. Vse nepopolne vprašalnike sem izločila, tako da mi je za analizo ostalo 88 vprašalnikov – 88 anketirancev je torej odgovorilo na vsa zastavljena vprašanja. V tem poglavju bom najprej predstavila demografske podatke, nato pa rezultate odgovorov iz anketnega vprašalnika, v istem vrstnem redu, kot so bili podani anketirancem.

Tabela 2: Spol anketirancev

spol	frekvenca	odstotek
moški	7	7,95
ženski	81	92,05
ne želim se opredeliti	0	0
želim se opredeliti kot	0	0
skupaj	88	100

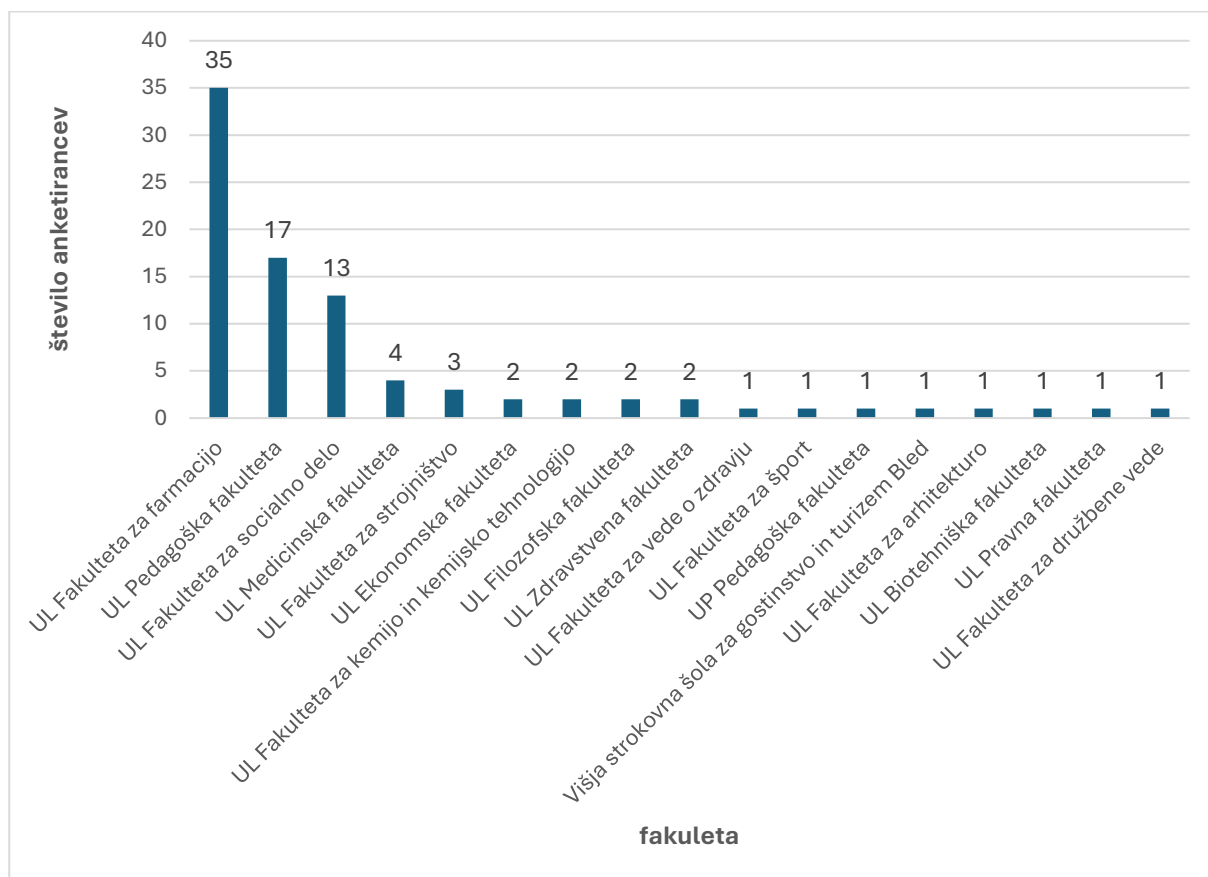
Vzorec moje raziskave obsega 88 enot, od tega se je 81 oz. 92,05 % oseb opredelilo kot ženske, 7 oseb (7,95 %) pa kot moški.

Graf 4.1: Starost anketirancev

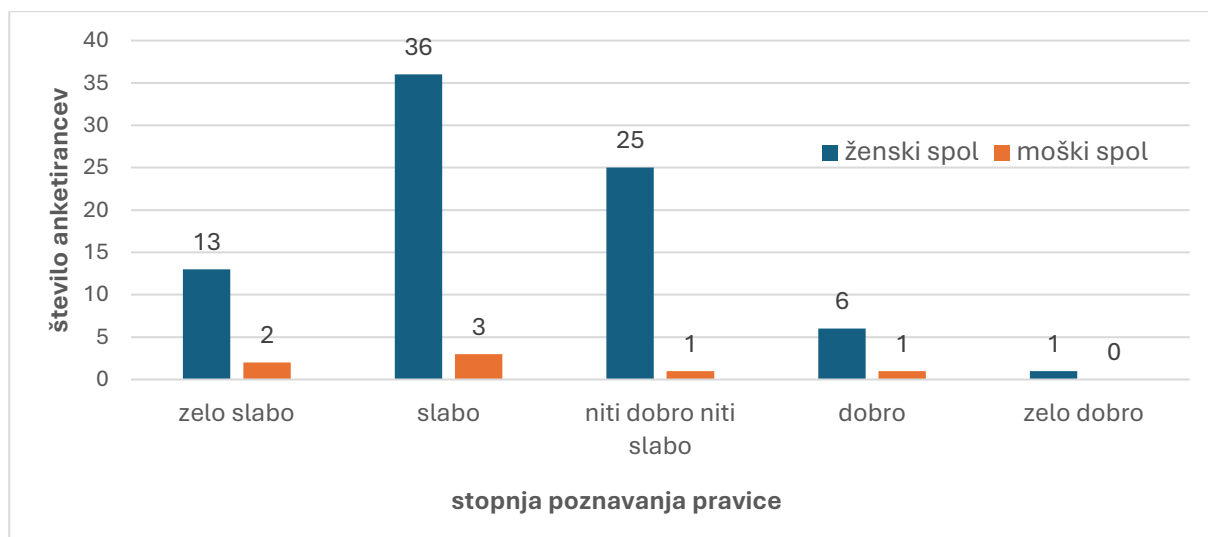
Najmlajša anketirana oseba je stara 19, najstarejša pa 30 let. 69 (78,41 %) oseb spada v starostni razred 19–22 let, 16 (18,18 %) jih je starih med 23 in 26 let, 3 anketiranci (3,41 %) pa med 27 in 30 let.

Graf 4.2: Fakultete, ki jih obiskujejo anketiranci

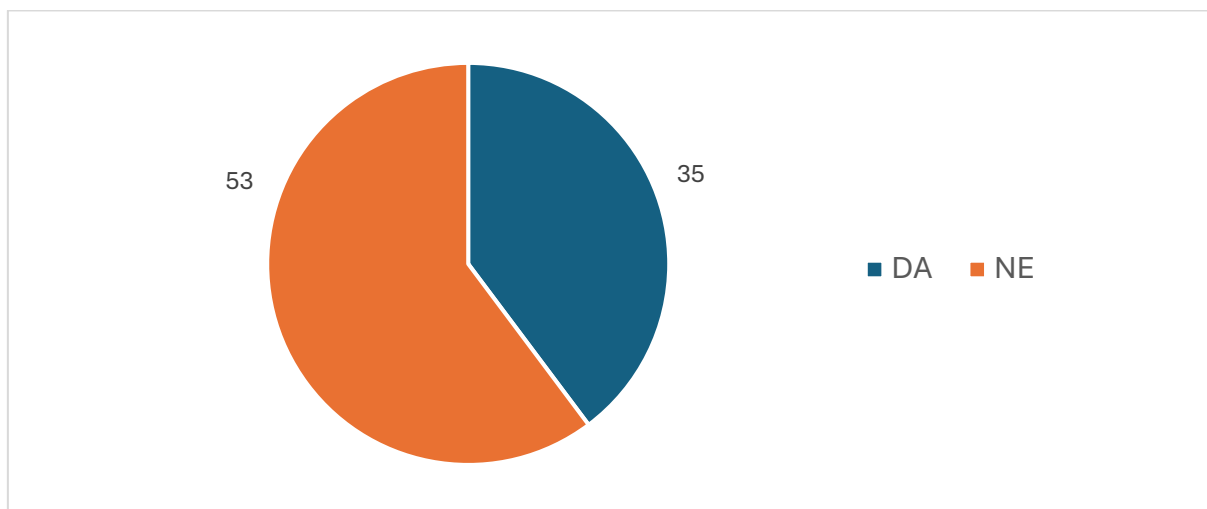
S Fakultete za farmacijo prihaja 35 anketirancev (39,77 %), 17 (19,31 %) jih prihaja s Pedagoške fakultete (UL), 13 (14,77 %) s Fakultete za socialno delo, 4 (4,55 %) z Medicinske fakultete, 3 (3,41 %) s Fakultete za strojništvo; iz ostalih fakultet ali višjih šol, npr. Fakultete za arhitekturo, Pedagoške fakultete Univerze na Primorskem, Višje strokovne šole za gostinstvo in turizem Bled, prihajata 1 ali 2 anketiranca.

Graf 4.3: Poznavanje pravic iz sistema socialne varnosti

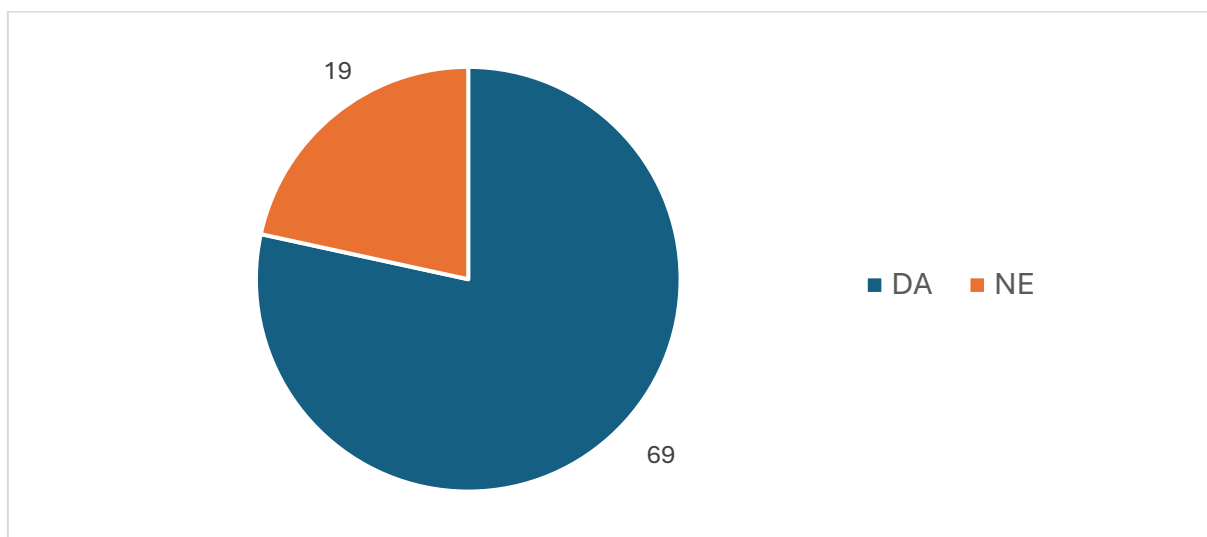
Pri vprašanju o poznavanju pravic iz sistema socialne varnosti so 3 (3,41 %) moški odgovorili, da pravice poznajo slabo, 2 (2,27 %) sta odgovorila, da jih poznata zelo slabo, 1 (1,14 %) jih pozna dobro, 1 (1,14 %) pa niti dobro niti slabo. 49 (55,68 %) žensk je odgovorilo, da pravice poznajo slabo, 25 (28,41 %) jih je izbralo srednji odgovor, 7 (7,95 %) pa jih je odgovorilo, da pravice poznajo dobro ali zelo dobro. Poznavanje pravic med študenti je torej precej slabo.

Graf 4.4: Poznavanje pravice do prostovoljne vključitve v obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje po dopolnjenem 15. letu starosti

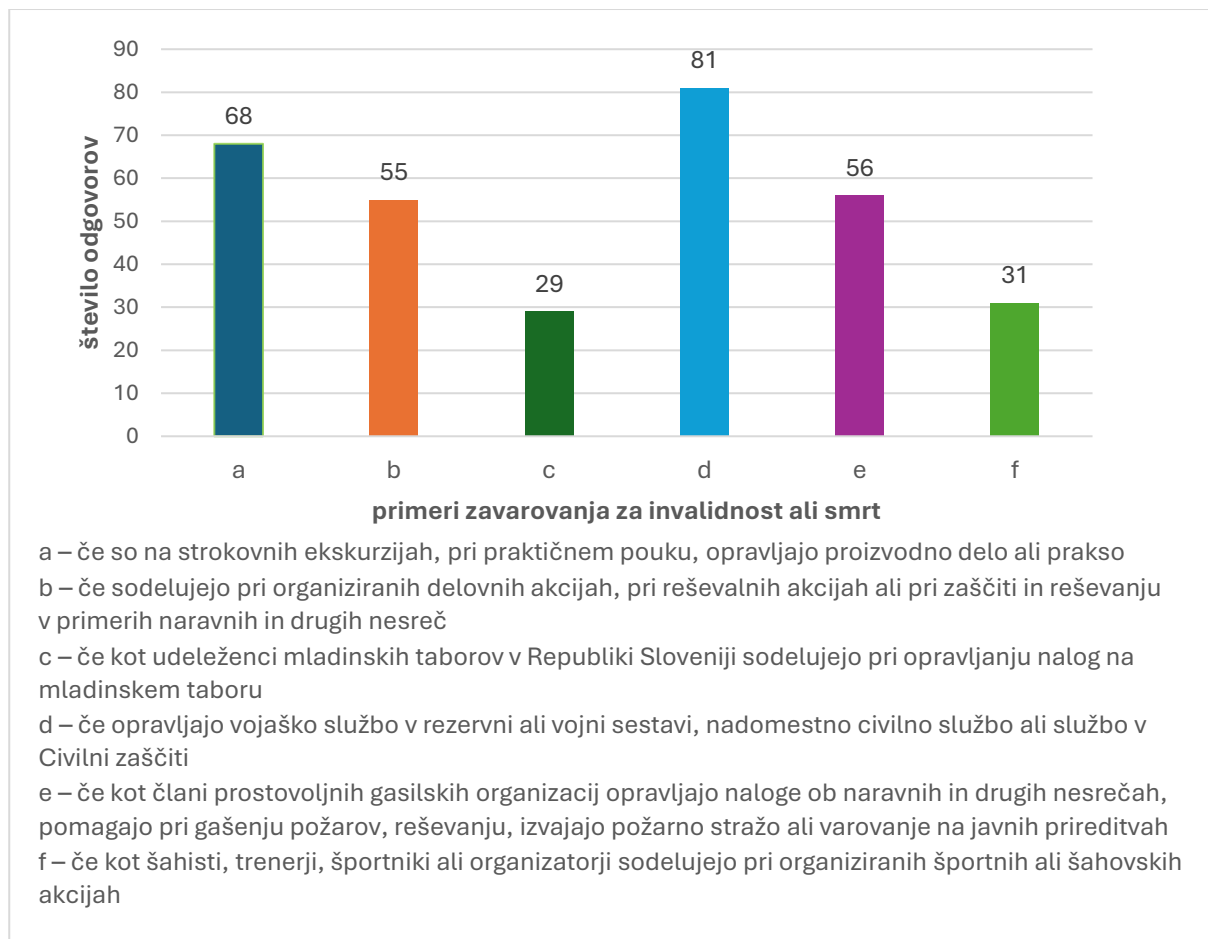
Na vprašanje o prostovoljni vključitvi v obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje po dopolnjenem 15. letu starosti ob pogoju stalnega prebivališča v Republiki Sloveniji je 53 (60,23 %) oseb odgovorilo, da niso vedeli za to možnost, 35 (39,77 %) pa jih je to možnost poznalo.

Graf 4.5: Seznanjenost z obveznim zavarovanjem v okviru pokojninskega in invalidskega zavarovanja v primeru opravljanja študentskega dela

Pri vprašanju o seznanjenosti s tem, da so študenti, ki opravljajo študentsko delo, obvezno zavarovani v okviru pokojninskega in invalidskega zavarovanja, je 69 (78,41 %) študentov odgovorilo, da so seznanjeni s tem, 19 (21,59 %) pa jih s tem ni bilo seznanjenih.

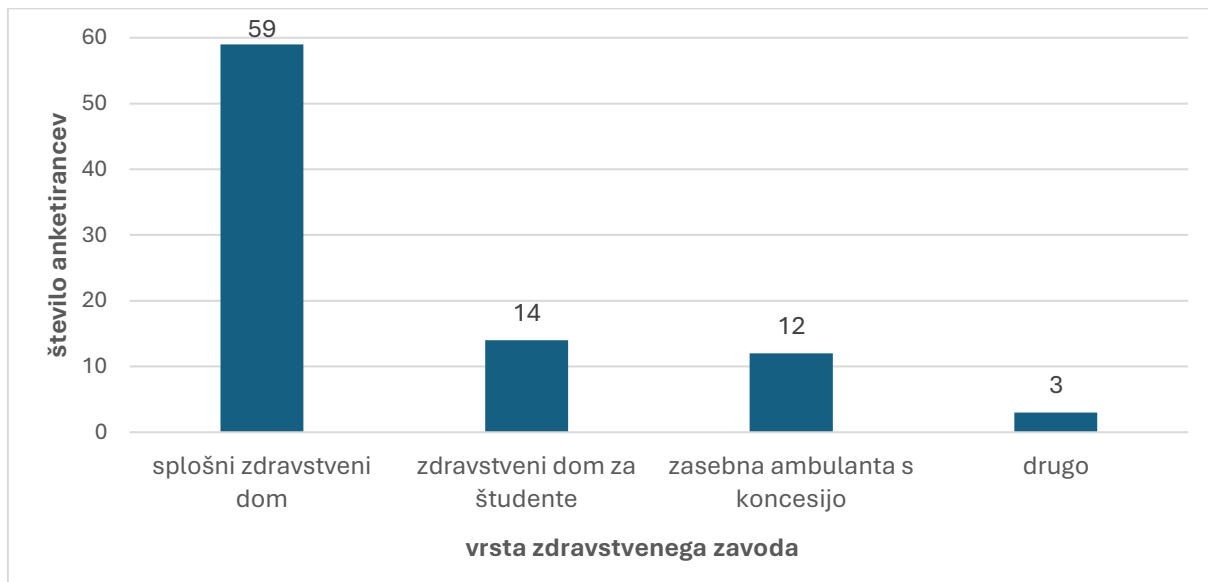
Graf 4.6: Primeri, za katere anketiranci menijo, da so študenti zavarovani za invalidnost in smrt, ki sta posledica poškodbe pri delu ali poklicne bolezni

Pri vprašanju, kjer sem anketirance spraševala, za katere primere menijo, da so študenti obvezno zavarovani za invalidnost in smrt, ki sta posledica poškodbe pri delu ali poklicne bolezni, sem dobila precej raznolike odgovore. Največ študentov, kar 81 (92,05 %), ve, da so zavarovani v primeru, ko opravljajo vojaško službo v rezervni ali vojni sestavi, nadomestno civilno službo ali službo v Civilni zaščiti; 68 oz. 77,27 % študentov meni, da je to v primeru, če so na strokovnih ekskurzijah, pri praktičnem pouku, opravljajo proizvodno delo ali prakso; 56 (63,64 %) se jih zaveda, da so zavarovani, če kot člani prostovoljnih gasilskih organizacij opravljajo naloge ob naravnih in drugih nesrečah, pomagajo pri gašenju požarov, reševanju, izvajajo požarno stražo ali varovanje na javnih prireditvah; 55 (62,5 %), če sodelujejo pri organiziranih delovnih akcijah, pri reševalnih akcijah ali pri zaščiti in reševanju v primerih naravnih in drugih nesreč; le 31 (35,23 %) jih ve, da so zavarovani tudi, če kot šahisti, trenerji,

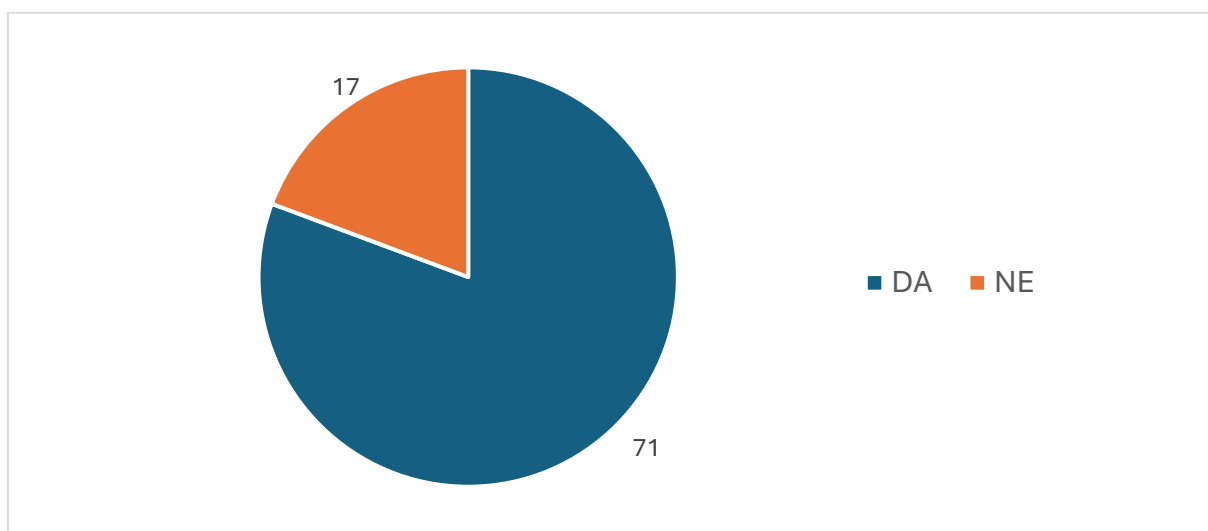
športniki ali organizatorji sodelujejo pri organiziranih športnih ali šahovskih akcijah; najmanj, 29 oz. 32,96 %, jih je seznanjenih, da so zavarovani, če kot udeleženci mladinskih taborov v Republiki Sloveniji sodelujejo pri opravljanju nalog na mladinskem taboru.

Graf 4.7: Vrsta zdravstvene ustanove, kjer imajo študenti osebnega zdravnika

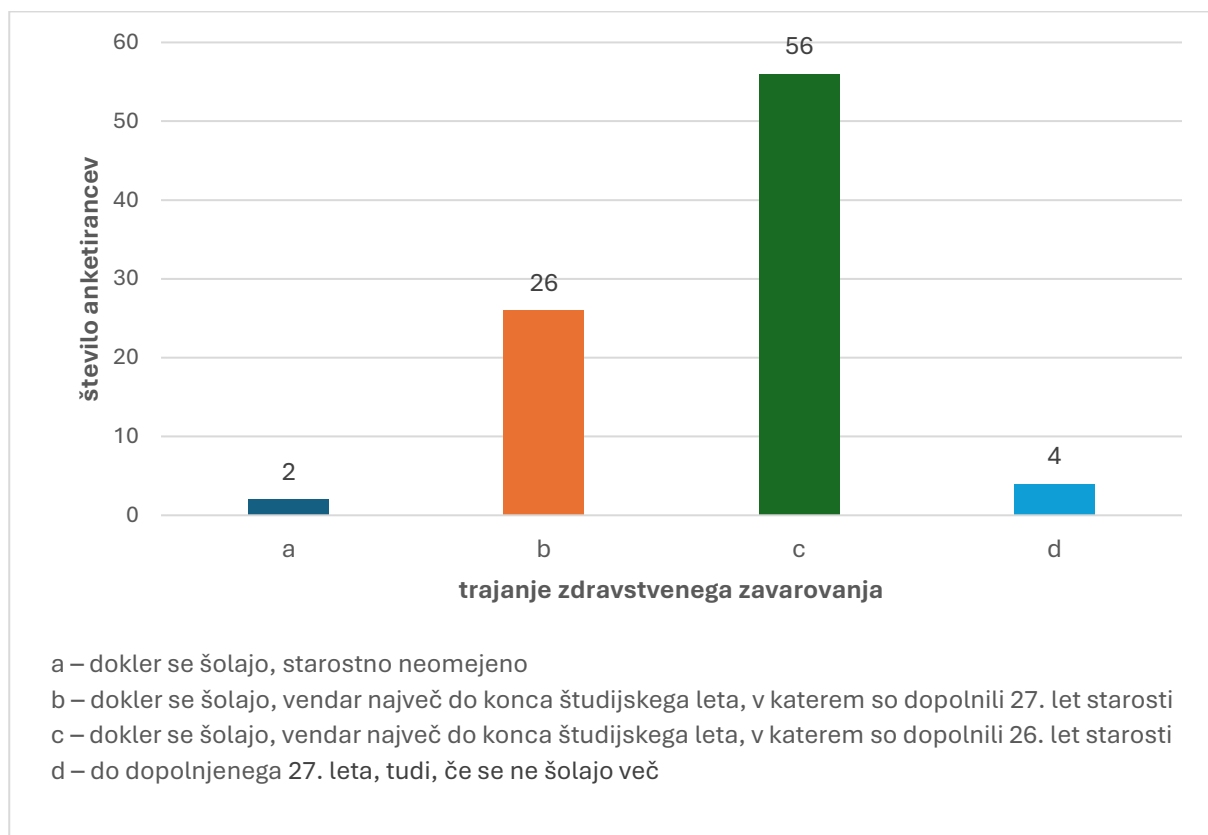
Na vprašanje, kje imate osebnega zdravnika, je kar 59 (67,05 %) anketirancev odgovorilo, da ga imajo v splošnem zdravstvenem domu, 14 (15,91 %) v zdravstvenem domu za študente, 12 (13,64 %) v zasebni ambulanti s koncesijo, 3 (3,41 %) pa so izbrali odgovor »drugo«.

Graf 4.8: Mnenje študentov o potrebi po zdravstvenem domu za študente

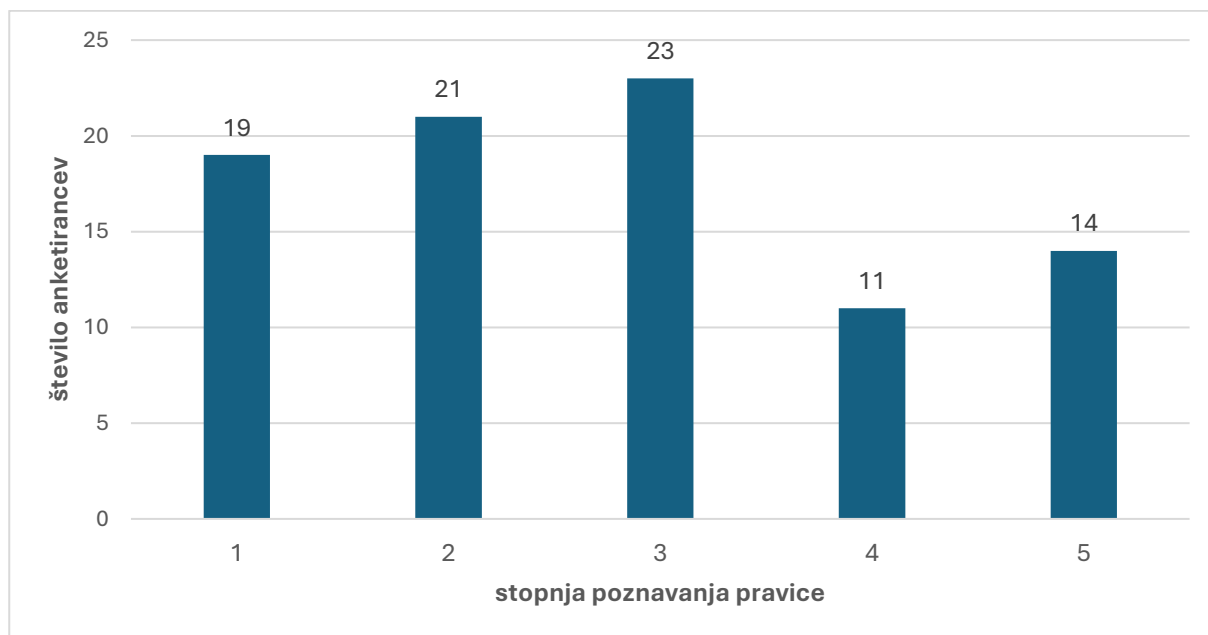
Večinsko mnenje anketirancev (71 oz. 80,68 % odgovorov) je, da študenti potrebujejo zdravstveni dom za študente, 17 oz. 19,32 % pa jih meni, da ga študenti ne potrebujejo.

Graf 4.9: Odgovori anketirancev na vprašanje, do kdaj so študenti zdravstveno zavarovani prek svojih staršev oz. skrbnikov

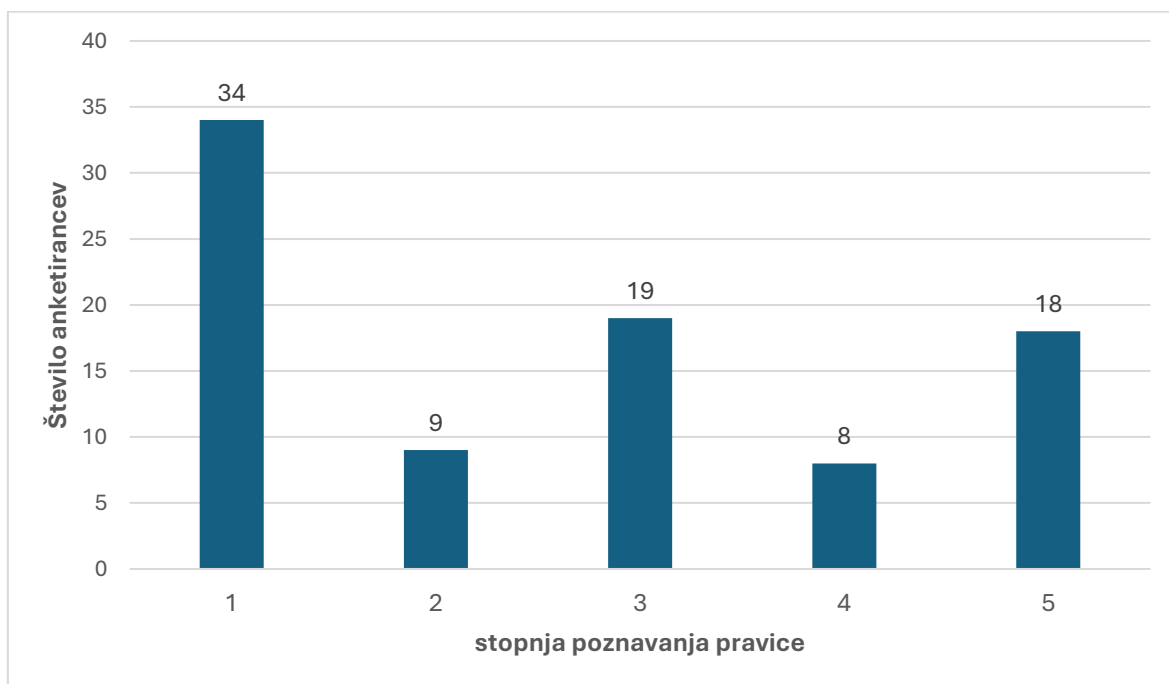
Malo manj kot dve tretjini študentov ve, da so zdravstveno zavarovani prek svojih staršev oz. skrbnikov, dokler se šolajo, vendar največ do konca študijskega leta, v katerem so dopolnili 26 let. Tako je namreč odgovorilo 56 oz. 63,64 % vprašanih.

Graf 4.10: Poznavanje pravice do starševskega dodatka

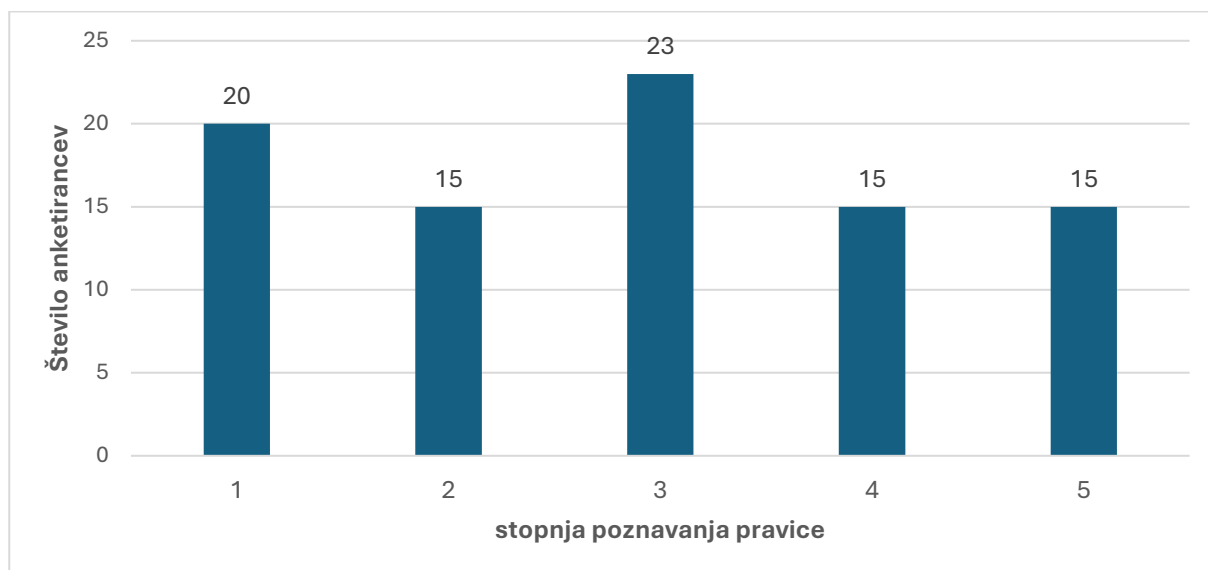
Pri osmem vprašanju sem anketirance spraševala, v kolikšni meri so seznanjeni z devetimi različnimi pravicami (pravico do starševskega dodatka, pravico do enkratne pomoči ob rojstvu otroka, dodatka za nego otroka, pravico do dodatnega študijskega leta, pravico študentov s posebnim statusom (staršev študentov) do ugodnejše obravnave v primeru omejitve vpisa v študijski program, pravico študentov s posebnim statusom (staršev študentov) do prilagoditve izvajanja študijskega programa in dodatne strokovne pomoči pri študiju, pravico enega izmed staršev študentov do desetih dodatnih subvencioniranih obrokov mesečno, pravico do znižanega plačila javnega vrtca ter pravico do otroškega dodatka), ki pripadajo staršem študentom iz sistema socialne varnosti. Stopnjo poznavanja so ocenili na petstopenjski lestvici, kjer 1 pomeni, da pravice sploh ne poznajo, 5, da jo zelo dobro poznajo. Pri **pravici do starševskega dodatka** jih je največ, 23 (26,14 %), izbralo srednji odgovor (»3«); 21 (23,86 %) jih je izbralo odgovor »2«; sledil je odgovor zelo slabo (19 oz. 21,59 %); 14 (15,91 %) jih je odgovorilo, da pravico poznajo zelo dobro; 11 (12,5 %) jih je menilo, da jo poznajo dobro.

Graf 4.11: Poznavanje pravice do enkratne pomoči ob rojstvu otroka

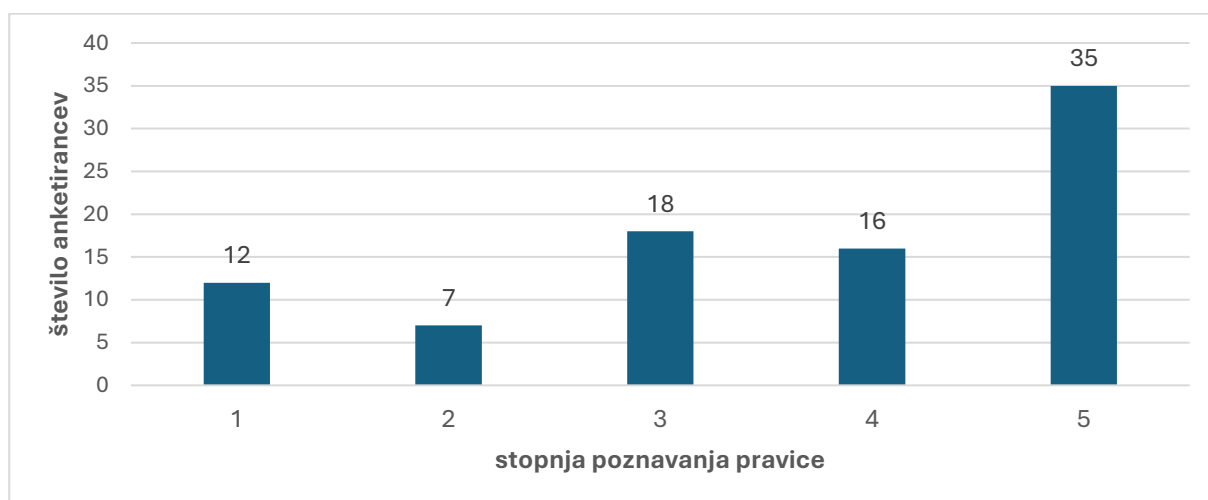
Pravico do enkratne pomoči ob rojstvu otroka s strani države 34 (38,64 %) anketirancev pozna zelo slabo; 19 (21,59 %) jih je izbralo srednji odgovor, 18 (20,45 %) jih je odgovorilo, da pravico poznajo zelo dobro; 9 (10,23 %) jih je izbralo odgovor »2« ter 8 (9,09 %) odgovor »4«.

Graf 4.12: Poznavanje pravice do dodatka za nego otroka

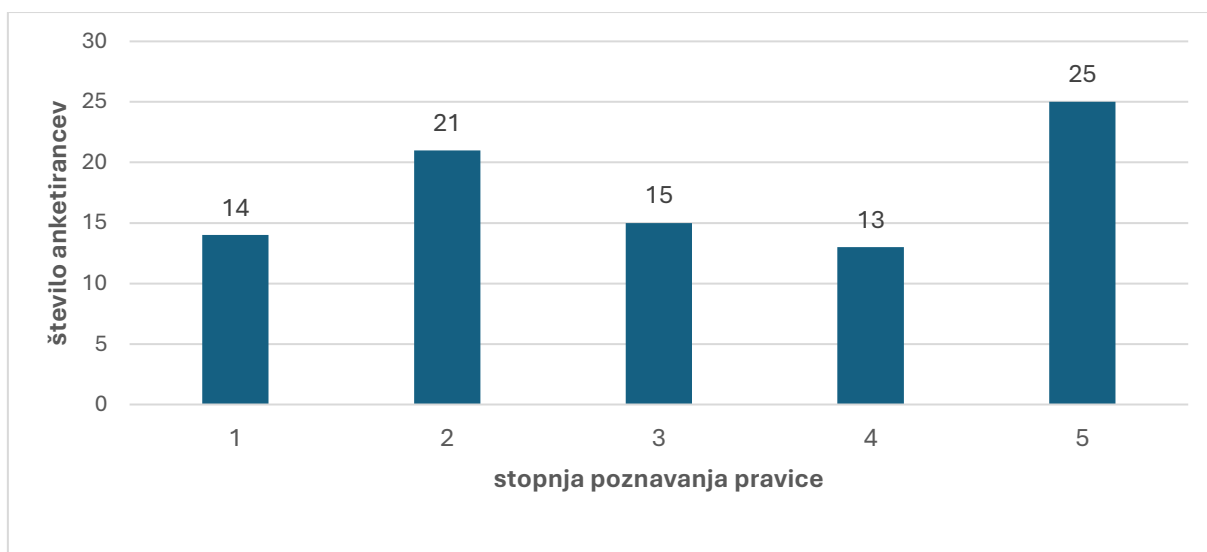
Pri pravici do dodatka za nego otroka je bil zopet najpogosteje izbran srednji odgovor »3« (23 oz. 26,14 % oseb); 20 vprašanih (22,73 %) je odgovorilo, da pravico poznajo zelo slabo; 15 (17,05 %) jih je izbralo odgovore »2«, »4« in »5«.

Graf 4.13: Poznavanje pravice do dodatnega študijskega leta

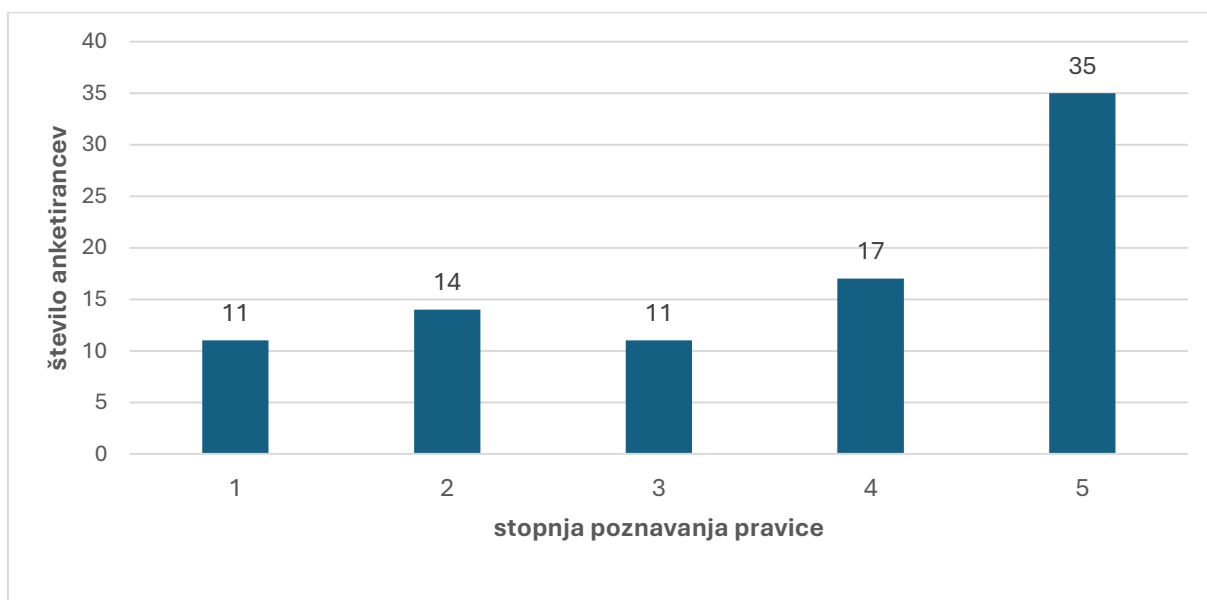
Pravico staršev študentov do dodatnega študijskega leta 35 (39,77 %) anketirancev pozna zelo dobro; 18 (20,45 %) jih je izbralo srednji odgovor, 16 (18,18 %) odgovor »4«; 12 (13,64 %) oseb je odgovorilo, da pravico poznajo zelo slabo; 7 (7,95 %) jih je izbralo možnost »2«. Ta pravica je v primerjavi z ostalimi osmimi, ki pripadajo staršem študentom, med najbolj poznanimi.

Graf 4.14: Poznavanje pravice študentov s posebnim statusom (staršev študentov) do ugodnejše obravnave v primeru omejitve vpisa v študijski program

Pravico študentov s posebnim statusom (med drugim tudi staršev študentov) do ugodnejše obravnave v primeru omejitve vpisa v študijski program zelo dobro pozna 25 anketirancev (28,41 %); drugi najpogostejši odgovor z 23,86 % (21 študentov) je bil »slabo«; 15 (17,05 %) anketirancev je izbralo srednji odgovor, 14 (15,91 %) odgovor zelo slabo in 13 (14,77 %) odgovor dobro.

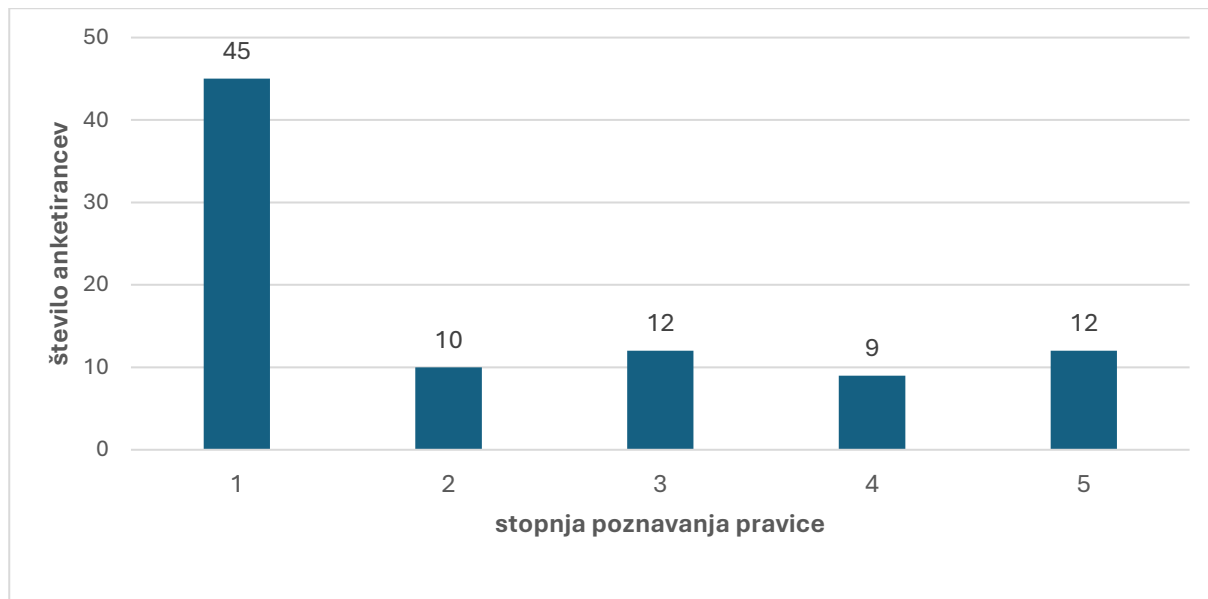
Graf 4.15: Poznavanje pravice študentov s posebnim statusom (staršev študentov) do prilagoditve izvajanja študijskega programa in dodatne strokovne pomoči pri študiju

S tem, da so **študenti s posebnim statusom (med drugim tudi starši študenti) upravičeni do prilagoditve izvajanja študijskega programa in dodatne strokovne pomoči pri študiju**, je

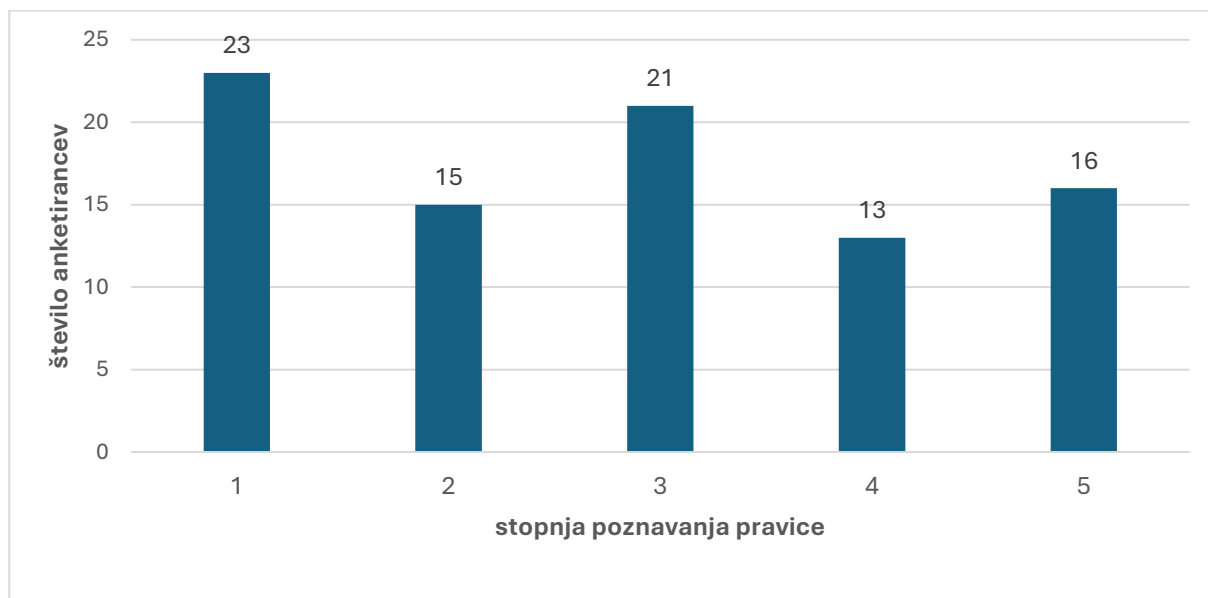
(dobro ali zelo dobro) seznanjenih 52 (59,09 %) anketirancev; 11 (12,5 %) jih je izbralo srednji odgovor; 25 (28,41 %) jih s tem ni seznanjenih (izbrali so odgovor slabo ali zelo slabo).

Graf 4.16: Poznavanje pravice enega izmed staršev študentov do desetih dodatnih subvencioniranih obrokov mesečno

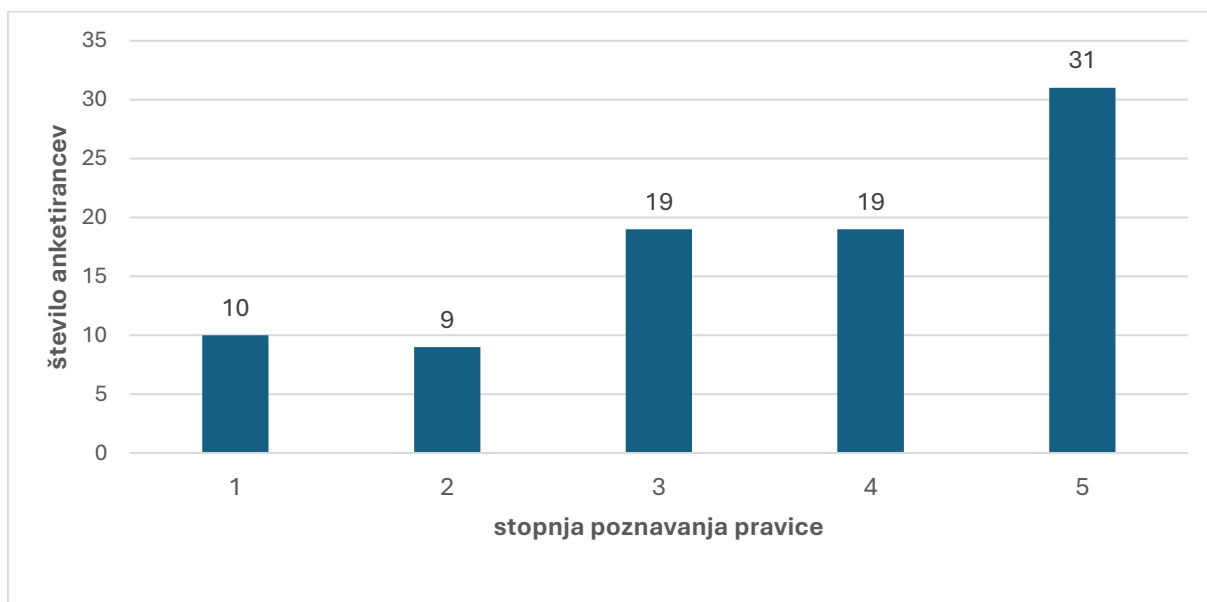
S pravico enega izmed staršev do desetih dodatnih subvencioniranih obrokov mesečno, pri čemer lahko koristi dva bona hkrati, je seznanjenih le 21 (23,86 %) anketirancev; 12 (13,64 %) jih je izbralo srednji odgovor; 55 (62,5 %) jih s tem ni seznanjenih.

Graf 4.17: Poznavanje pravice do znižanega plačila javnega vrtca

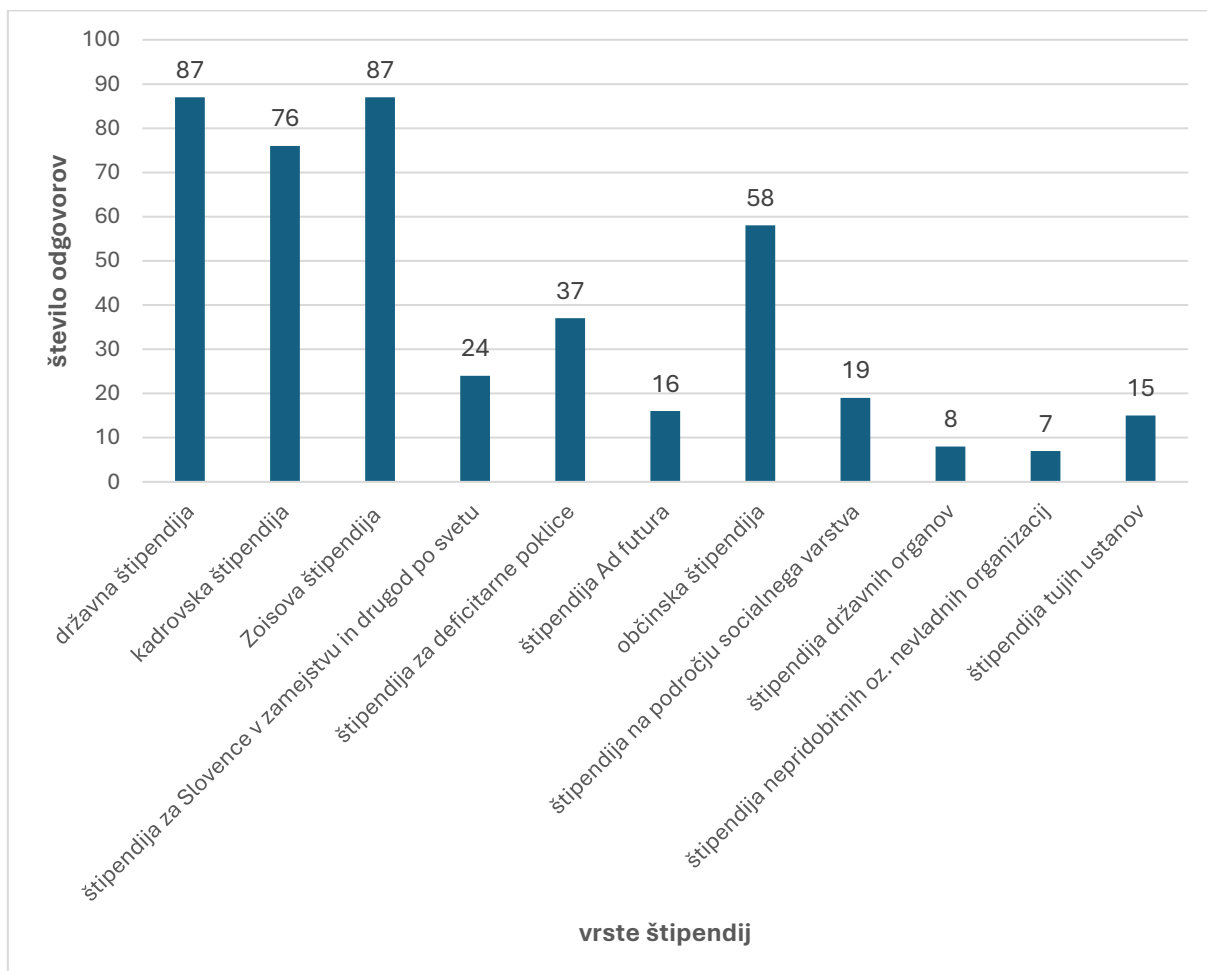
S tem, da pravica do znižanega plačila javnega vrtca pripada staršem glede na dogodkovni razred, je seznanjenih 29 (32,96 %) študentov; 21 (23,86 %) jih je izbralo srednji odgovor; 38 (43,18 %) jih te pravice ne pozna.

Graf 4.18: Poznavanje pravice do otroškega dodatka

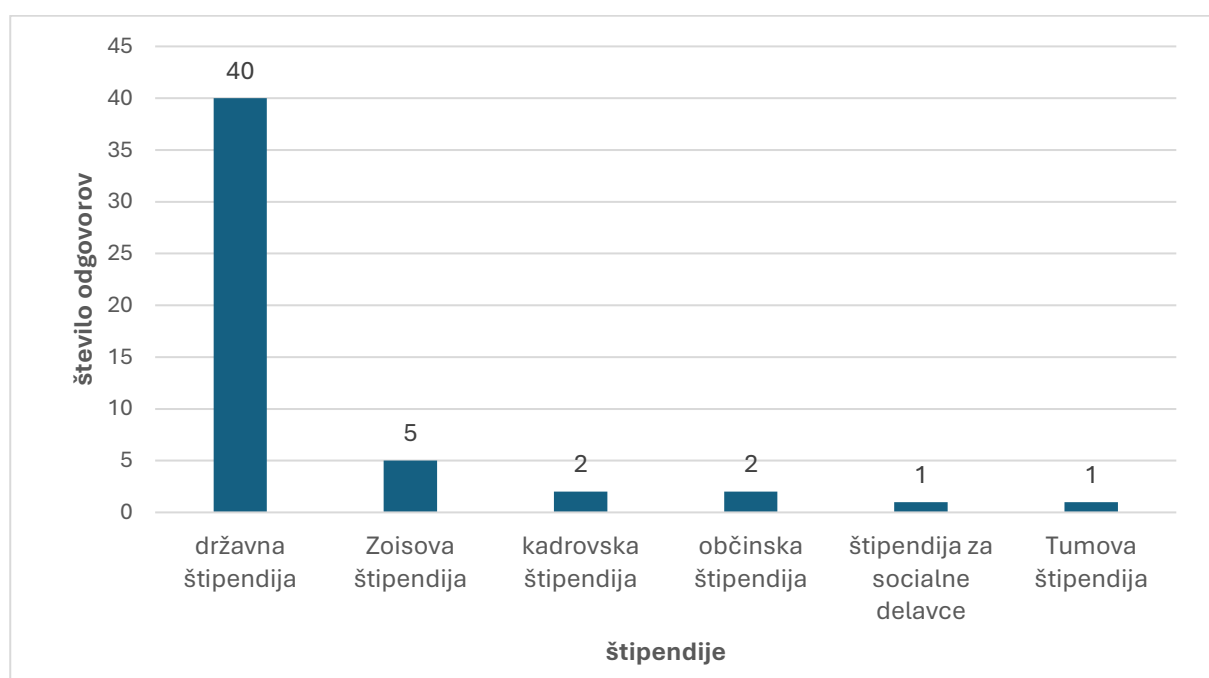
Pravico do otroškega dodatka pozna 50 (56,82 %) študentov; 19 (21,59 %) jih je izbralo srednji odgovor; 19 (21,59 %) jih te pravice ne pozna.

Graf 4.19: Poznavanje različnih vrst štipendij

Pri vprašanju o različnih vrstah štipendij je največ študentov, kar 87 (98,86 %), odgovorilo, da poznajo državno ter Zoisovo štipendijo; druga najbolj poznana je kadrovska štipendija (76 oz. 86,36 % glasov); sledil je odgovor občinska štipendija (58 oz. 65,91 % anketirancev), nato štipendija za deficitarne poklice (37 oz. 42,05 %); 24 vprašanih (27,27 %) pozna štipendijo za Slovence v zamejstvu in drugod po svetu; 19 (21,59 %) jih pozna štipendijo na področju socialnega varstva, namenjeno spodbujanju mladih za izobraževanje za poklic socialnega delavca; 16 (18,18 %) jih je seznanjenih s štipendijo Ad futura, 15 (17,05 %) s štipendijo tujih ustanov, 8 (9,09 %) s štipendijo državnih organov ter najmanj, 7 (7,96 %), s štipendijo nepridobitnih oz. nevladnih organizacij.

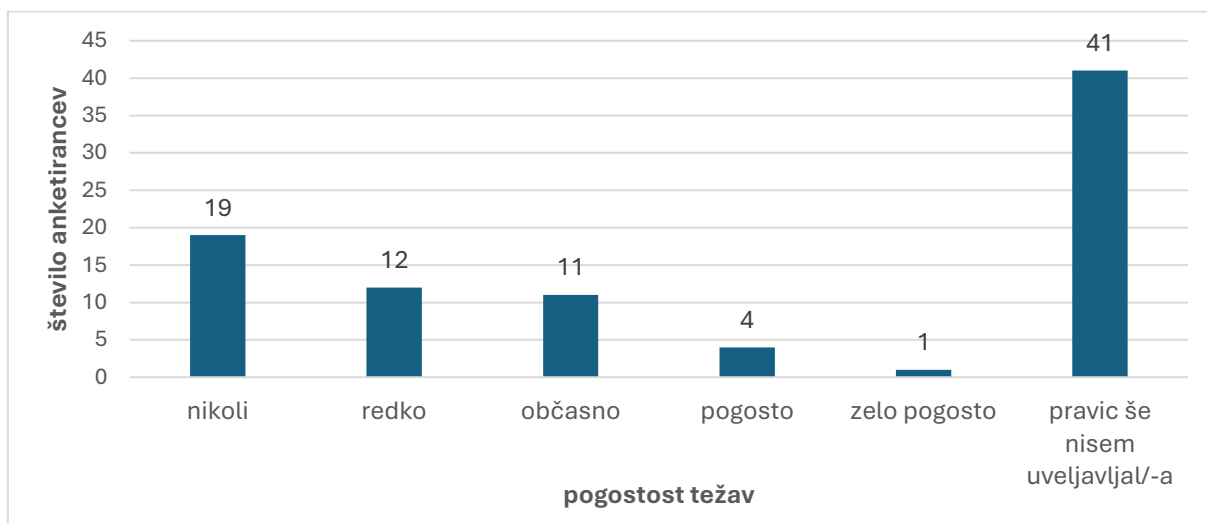
Graf 4.20: Štipendije, ki jih anketiranci prejemajo

Med vprašanimi jih 51 (57,95 %) prejema vsaj eno vrsto štipendije, 37 (42,05 %) oseb pa ne prejema nobene. 40 izmed tistih, ki prejemajo vsaj eno vrsto štipendije, prejema državno štipendijo (78, 43 %); 5 (9,8 %) jih je prejemnikov Zoisove štipendije; 2 osebi (3,92 %) prejemata kadrovsko štipendijo; 2 (3,92 %) izmed tistih, ki prejemajo vsaj eno vrsto štipendije, prejemata občinsko štipendijo; 1 (1,96 %) oseba prejema štipendijo za socialne delavce; 1 (1,96 %) anketiranec je izbral odgovor »drugo« in napisal, da prejema Tumovo štipendijo.

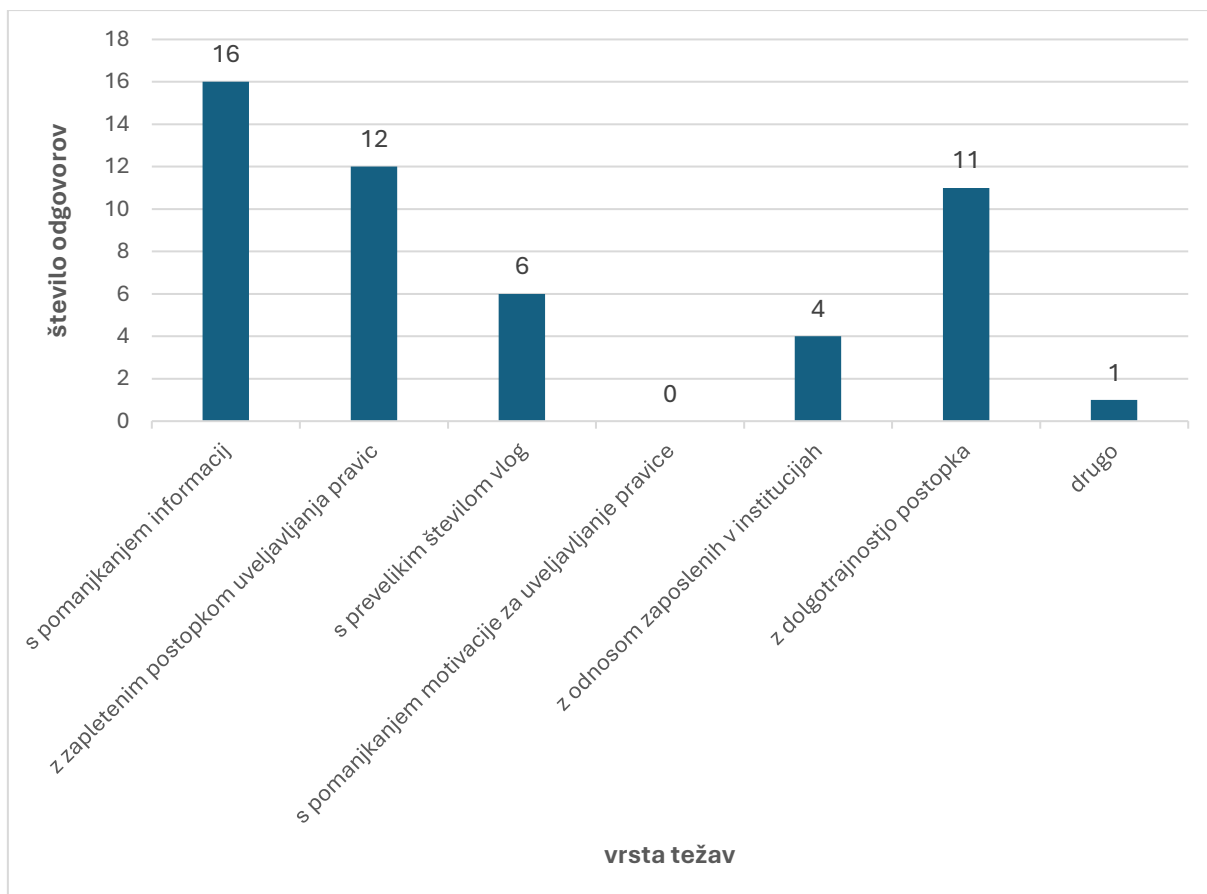
Ena oseba je torej navedla odgovor, ki ga ni bilo med ponujenimi, in zapisala, da prejema Tumovo štipendijo. Slednja je namenjena spodbujanju doktorskega, tudi magistrskega študija diplomatov slovenskih ter zamejskih univerz, ki se vpišejo na doktorski študij na visokošolske ustanove v Evropi, npr. Avstriji (Univerza v Ljubljani, 2025).

Graf 4.21: Pogostost težav pri uveljavljanju pravic do socialne varnosti

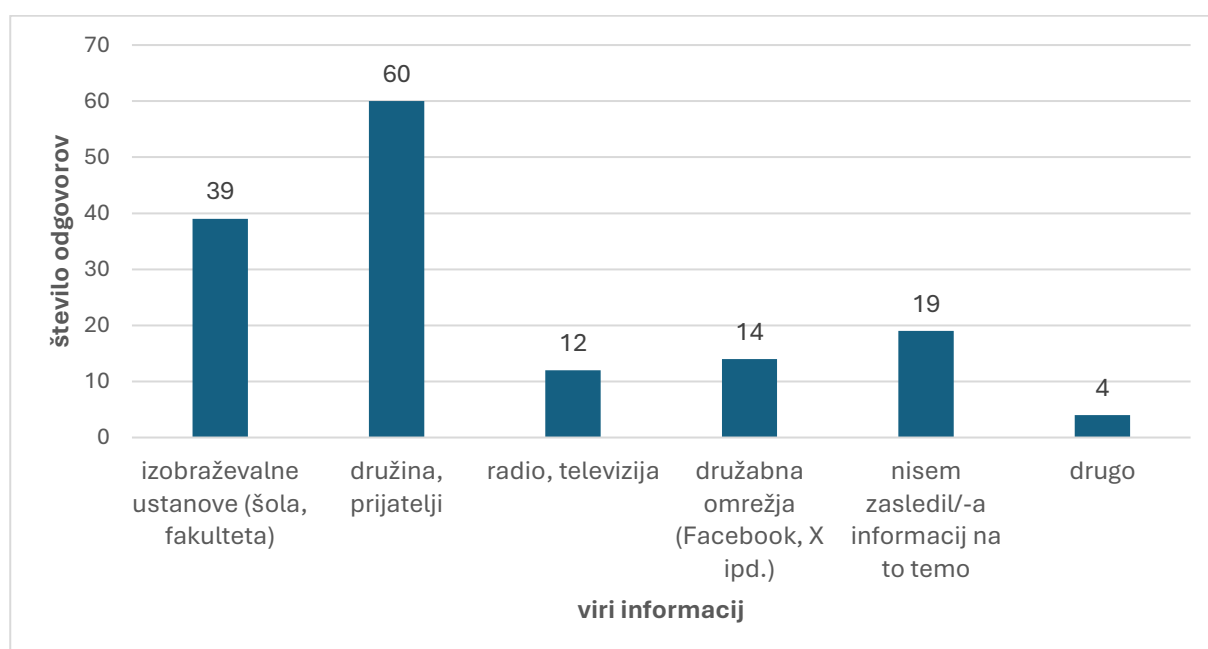
Na vprašanje glede uveljavljanja pravic do socialne varnosti je kar 41 (46,59 %) anketirancev odgovorilo, da pravic še niso uveljavljali. Od tistih, ki so pravice uveljavljali, jih je 19 (40,43 %) odgovorilo, da pri tem niso imeli nikoli težav; 12 (25,53 %) jih je navedlo redko; 11 (23,40 %) jih je imelo težave občasno; 4 (8,51 %) so navedli, da so imeli težave pogosto; ena oseba (2,13 %) je imela težave zelo pogosto.

Graf 4.22: Vrsta težav pri uveljavljanju pravic

Pri prejšnjem vprašanju je 16 anketirancev odgovorilo, da so imeli težave pri uveljavljanju pravic občasno, pogosto ali zelo pogosto. V anketnem vprašalniku sem jih prosila, naj navedejo, s katerimi težavami so se soočali. Vseh 16 (100 %) je odgovorilo, da so imeli težave s pomanjkanjem informacij; sledil je odgovor z zapletenim postopkom uveljavljanja pravic (12 oz. 75 % vprašanih); 11 (68,75 %) jih je imelo težave z dolgotrajnostjo postopka, 6 (37,5 %) s prevelikim številom vlog, 4 (25 %) z odnosom zaposlenih v institucijah; ena oseba (6,25 %) je izbrala odgovor drugo in navedla, da je imela težave, ker je tuja državljanica in še ni poteklo dovolj časa, da bi oddala vlogo za stalno prebivališče v Republiki Sloveniji; s pomanjkanjem motivacije za uveljavljanje pravic ni imel težav nihče izmed vprašanih.

Graf 4.23: Viri informacij o pravicah do socialne varnosti

Študentje najpogosteje dobijo informacije o pravicah do socialne varnosti pri družinskih članih ali prijateljih (60 oz. 68,18 %); drugi najpogostejši odgovor je bil, da informacije dobijo od izobraževalnih ustanov (39 oz. 44,32 % vprašanih); 19 (21,59 %) jih ni zasledilo nobenih informacij na to temo; 14 (15,91 %) je informacije dobilo na družabnih omrežjih, 12 (13,64 %) na radiu ali televiziji; 4 (4,55 %) osebe so izbrale odgovor »drugo«, pri čemer so 3 navedle, da so informacije dobile na centru za socialno delo (fizično ali na spletni strani); ena oseba jih je dobila pri pregledu dokumentov na medmrežju (npr. iz zakonov).

Tabela 3: Poznavanje pravic glede na fakultete, ki jih študentje obiskujejo

fakulteta/stopnja poznavanja pravic	zelo slabo	slabo	niti dobro niti slabo	dobro	zelo dobro
BF – UL Biotehniška fakulteta	0	0	1	0	0
EF – UL Ekonomska fakulteta	0	0	2	0	0
FA – UL Fakulteta za arhitekturo	1	0	0	0	0
FDV – UL Fakulteta za družbene vede	0	1	0	0	0
FF – UL Filozofska fakulteta	1	1	0	0	0
FFA – UL Fakulteta za farmacijo	6	19	10	0	0
FS – UL Fakulteta za strojništvo	2	0	1	0	0
FSD – UL Fakulteta za socialno delo	0	2	3	7	1
MF – UL Medicinska fakulteta	1	1	2	0	0
PEF – UL Pedagoška fakulteta	3	10	4	0	0
UP PEF – Univerza na Primorskem Pedagoška fakulteta	0	1	0	0	0
PF – UL Pravna fakulteta	0	0	1	0	0
VSSB – Višja strokovna šola za gostinstvo in turizem Bled	0	1	0	0	0
ZF – UL Fakulteta za vede o zdravju	0	2	0	0	0
FVZ – Fakulteta za vede o zdravju	1	0	0	0	0
FKKT – UL Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo	0	1	1	0	0
FSP – UL Fakulteta za šport	0	0	1	0	0

Študentje večine fakultet so pri vprašanju o poznavanju pravic iz sistema socialne varnosti odgovorili, da zelo slabo ali slabo poznajo pravice; izjema so študenti Fakultete za socialno delo, med katerimi jih je 8 (61,54 %) označilo, da dobro ali zelo dobro poznajo pravice. Študenti Fakultete za socialno delo so hkrati edini, ki so navedli, da dobro ali zelo dobro poznajo pravice. Z Biotehniške, Pravne, Ekonomske fakultete ter Fakultete za šport sta prihajala le po 1 ali 2 študenta, vsi pa so izbrali srednji odgovor. Smer študija torej na podlagi rezultatov vpliva na poznavanje pravic študentov, saj so študenti socialnega dela, ki so se med študijem izobraževali o tej temi, označili svoje poznavanje pravic kot boljše od študentov preostalih študijskih programov.

Preverjanje hipotez

- Prvo hipotezo »Študenti pravice, ki jim pripadajo iz sistema socialne varnosti, poznajo slabo« lahko na podlagi rezultatov raziskave potrdim, saj je 54 oz. 61,36 % vprašanih odgovorilo, da slabo ali zelo slabo poznajo pravice iz sistema socialne varnosti; 39 (44, 32 %) jih je odgovorilo, da pravice poznajo slabo, 15 (17,05 %) pa, da je njihovo poznavanje pravic zelo slabo.

- Druge hipoteze »*Študenti izmed različnih vrst štipendij najbolj poznajo državno štipendijo*« ne morem z gotovostjo potrditi. Največ študentov, 87 (98,86 %), je sicer res odgovorilo, da poznajo državno štipendijo, vendar je isto število študentov (87 oz. 98,86 %) odgovorilo tudi, da so seznanjeni z Zoisovo štipendijo. Iz rezultatov raziskave lahko torej ugotovim, da je državna štipendija, skupaj z Zoisovo, med dvema najbolj poznanima med študenti.
- Državno štipendijo prejema 40 izmed 51 anketirancev (78,43 %), ki prejemajo vsaj eno vrsto štipendije. Tretjo hipotezo »*Pravica do državne štipendije je hkrati tudi pravica, ki jo študentje najpogosteje prejemajo*« lahko torej potrdim.
- Na vprašanje o možnosti glede prostovoljne vključitve v obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje po dopolnjenem 15. letu starosti je 53 (60,23 %) vprašanih odgovorilo, da pravice ne poznajo. Na podlagi tega lahko potrdim četrto hipotezo, ki se glasi: »*Študenti ne vedo, da se lahko prostovoljno vključijo v obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje po dopolnjenem 15. letu starosti.*«
- Peto hipotezo »*Študenti podpirajo pravico do zdravstvenega varstva v posebnem zdravstvenem domu za študente*« lahko z gotovostjo potrdim, saj 71 anketirancev (80,68 %) meni, da študenti potrebujejo zdravstveni dom za študente.
- Za vrednotenje šeste hipoteze sem najprej izračunala Hi-kvadrat, saj gre v mojem primeru za (vsaj) eno nominalno spremenljivko (spol), spremenljivka »*poznavanje pravic iz sistema socialne varnosti*« pa je ordinalna. Vrednost Hi-kvadrata znaša 1,67 – je večja od 0, torej podatki kažejo na povezanost med spremenljivkama spol in poznavanje pravic iz sistema socialne varnosti. Vrednost Hi-kvadrata nam pove le, ali povezanost med spremenljivkama obstaja, ne pa tudi, kako močna je. Zato sem izračunala še Cramerjev alfo, kontingenčni koeficient moči povezanosti, da sem ugotovila moč povezanosti. Cramerjev alfa znaša 0,14 – gre torej za šibko povezanost med spremenljivkama spol in poznavanje pravic ($0,05 \leq \alpha < 0,3$). Iz kontingenčne tabele s strukturnimi odstotki in odklonov teoretičnih frekvenc od empiričnih ugotovim, da je povezanost takšna, da več moških kot žensk »*zelo slabo*« in »*dobro*« pozna pravice, več žensk kot moških pa pravice pozna »*slabo*« in »*zelo dobro*«. Šeste hipoteze »*Študentke bolje poznajo pravice iz sistema socialne varnosti kot študenti*« na podlagi rezultatov svoje raziskave posledično ne morem potrditi. Postopek izračuna Hi-kvadrata in Cramerjeve alfe je v *Prilogi 2*.

- Sedmo hipotezo »*Študenti se pri uveljavljanju pravic iz sistema socialne varnosti pogosto srečujejo z različnimi težavami*« lahko ovržem, saj je imela težave pri uveljavljanju pravic manj kot polovica anketirancev – le 16 izmed 47 anketirancev (34,14 %), ki so že kdaj uveljavljali pravice do socialne varnosti; od tega jih je imelo 11 težave občasno, 4 pogosto, 1 pa zelo pogosto. Študenti, ki so imeli težave pri uveljavljanju pravic, so jih imeli najpogosteje s pomanjkanjem informacij, zapletenim postopkom uveljavljanja pravic ali dolgotrajnostjo postopka.
- Osme hipoteze »*O svojih pravicah so najboljše informirani študenti s Fakultete za socialno delo ter Pravne fakultete*« ne morem v celoti potrditi. Med vsemi anketiranci so s pravicami sicer res najboljše seznanjeni študenti Fakultete za socialno delo, vendar med vprašanimi le 1 oseba prihaja s Pravne fakultete (izbrala je srednji odgovor – »3«), zato na podlagi tako majhnega vzorca študentov prava ne morem priti do zaključka glede njihovega poznavanja pravic do socialne varnosti.

5 RAZPRAVA IN SKLEPI

Na podlagi pregleda literature v teoretičnem uvodu sem ugotovila, da znotraj sistema socialne varnosti obstajajo splošne pravice, ki veljajo tako za študente kot tudi za osebe brez statusa študenta; po drugi strani pa študentke in študenti uživajo kar nekaj posebnih ugodnosti, ki neštudentom ne pripadajo. Na podlagi tega sem prišla do določenih sklepov, ki jih v nadaljevanju navajam.

Splošne pravice, ki v okviru socialne varnosti pripadajo tako študentom kot tudi neštudentom,

so:

- pravica do prostovoljne vključitve v obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje po dopolnjenem 15. letu (*Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, 2012*);
- zavarovanje za primer brezposelnosti – za brezposelno osebo šteje tudi oseba s statusom študenta ali udeleženec izobraževanja odraslih, če in dokler prejema denarno nadomestilo za brezposelnost (*Zakon o urejanju trga dela, 2010*);
- v okviru zavarovanja za starševsko varstvo in družinske prejemke tudi osebam, ki nimajo statusa študenta (in izpolnjujejo pogoje), pripadajo pravice do starševskega dodatka, enkratne pomoči ob rojstvu otroka, dodatka za nego otroka, otroškega dodatka, znižanega plačila vrtca, oprostitev plačila vrtca ter enkratne denarne pomoči s strani občine (*Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih, 2014*);
- pravice iz sistema socialnega varstva – prva socialna pomoč, osebna pomoč, podpora žrtvam kaznivih dejanj, pomoč družini za dom in na domu, socialni servis, institucionalno varstvo, pravica do družinskega pomočnika ter do denarne pomoči (*Zakon o socialnem varstvu, 1992*).

Posebne pravice, do katerih so upravičeni le študenti:

- možnost opravljanja študentskega dela (e-Študentski Servis, b. d.);
- obvezno zavarovanje v okviru pokojninskega in invalidskega zavarovanja med opravljanjem študentskega dela (*Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, 2012*);
- subvencionirana prehrana (študentski boni) (*Zakonu o subvencioniranju študentske prehrane, 2002*);
- študenti so lahko, dokler se šolajo, vendar največ do konca študijskega leta, v katerem so dopolnili 26 let starosti, v slovenski sistem obveznega zdravstvenega zavarovanja

vključeni kot družinski člani zavarovancev in zanje ni treba plačevati dodatnih prispevkov (Strban, 2005);

- uporaba Zdravstvenega doma za študente Univerze v Ljubljani (Zdravstveni dom za študente Univerze v Ljubljani, 2019);
- pravica do dodatnega študijskega leta, ugodnejše obravnave v primeru omejitve vpisa, prilagoditve izvajanja študijskega programa, subvencionirano bivanje v študentskem domu in dodatne točke za sprejem v študentski dom (*Zakon o visokem šolstvu*, 1993);
- različne vrste štipendij (državna, Zoisova, štipendija za deficitarne poklice itd.) (*Zakon o štipendiranju*, 2013).

Na podlagi izvedene raziskave lahko sklepam, da študenti slabo poznajo pravice, ki jim pripadajo iz sistema socialne varnosti. Presenetili sta me dejstva, da 46,59 % anketirancev pravic še nikoli ni uveljavljalo ter da večina študentov pri uveljavljanju pravic ni imela težav. Na podlagi tega sklepam, da se študenti precej dobro znajdejo pri uveljavljanju pravic. Poraja pa se mi vprašanje, ali bi se v primeru, da bi bil odstotek tistih, ki pravic še nikoli niso uveljavljali, nižji, povečalo število študentov, ki bi imeli pri uveljavljanju pravic težave. Študenti, ki so se pri uveljavljanju pravic srečali z izzivi, so najpogosteje navedli, da so imeli težave s pomanjkanjem informacij, zapletenim postopkom uveljavljanja pravic ter dolgotrajnostjo postopka. Prišla sem tudi do spoznanja, da se poznavanje pravic med študenti razlikuje glede na smer študija. Pravice do socialne varnosti najboljše poznajo študenti Fakultete za socialno delo. Razmišljam, da je k temu verjetno pripomoglo to, da imajo na dodiplomskem študiju dva predmeta, socialna varnost ter socialno procesno pravo, posvečena izrecno tej tematiki.

Podatki moje raziskave ne izkazujejo težnje po dopolnitvah ali spremembah znotraj sistema socialne varnosti; morda nakazujejo le potrebo po večji informiranosti študentov o njihovih pravicah, npr. med izobraževanjem. Rezultati so namreč pokazali, da je le 44,32 % študentov do sedaj že kdaj pridobilo informacije o pravicah s strani izobraževalnih ustanov. Največji delež je informacije pridobil s strani prijateljev ali družine.

Z raziskavo sem prišla tudi do naslednjih sklepov:

- Študenti slabo poznajo pravice, ki jim pripadajo iz sistema socialne varnosti. Le 8 oz. 9,09 % izmed vseh anketirancev dobro ali zelo dobro pozna svoje pravice; od tega vsi prihajajo s Fakultete za socialno delo.
- Med štipendijami sta najboljše poznani državna in Zoisova štipendija.
- Izmed različnih vrst štipendij največ študentov prejema državno štipendijo.
- Študentje ne poznajo možnosti prostovoljne vključitve v obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje po dopolnjenem 15. letu.
- Študentje izrazito podpirajo pravico do zdravstvenega varstva v posebnem zdravstvenem domu za študente.
- Več moških kot žensk »zelo slabo« in »dobro« pozna pravice iz sistema socialne varnosti, več žensk kot moških pa pravice pozna »slabo« in »zelo dobro«. Rezultat pripisujem majhnemu vzorcu moških v raziskavi (7 anketirancev oz. 7,95 %) ter dejstvu, da je precej žensk (25 oz. 28, 41 %) izbralo srednji odgovor.
- Večina študentov (65,96 %) pri uveljavljanju pravic iz sistema socialne varnosti nima težav; tisti, ki se z njimi srečujejo, so kot glavne izzive navedli pomanjkanje informacij, zapleten postopek uveljavljanja pravic ter dolgotrajnost postopka.

6 PREDLOGI

Na podlagi ugotovitev in sklepov, do katerih sem prišla s svojo raziskavo, lahko podam nekaj predlogov, tako glede raziskave kot tudi glede izboljšanja poznavanja pravic študentov iz sistema socialne varnosti.

Svojo raziskavo bi lahko izpopolnila z zagotovitvijo večjega vzorca, predvsem moških anketirancev. Posledično bi lahko preverila hipotezo glede povezanosti med spolom in poznavanjem pravic študentov. Večji vzorec bi pripomogel tudi k ugotovitvi, katero vrsto štipendije študenti bolje poznajo – državno ali Zoisovo, saj je bil sedaj odstotek odgovorov pri teh dveh vrstah identičen. Znatnejše število predstavnikov z vsake fakultete bi mi omogočilo primerjavo in posplošitev, kako smer študija vpliva na poznavanje pravic med študenti.

Glede na rezultate raziskave, ki kažejo na nizko stopnjo poučenosti študentov o njihovih pravicah, bi morda lahko na vseh ravneh šolanja redno izvajali izobraževanja in delavnice na to temo. Kot predlog bi lahko v kurikule vključevali predmete, ki obravnavajo pravice študentov (v kontekstu socialne varnosti). Najpogostejša težava, s katero se soočajo študenti pri uveljavljanju pravic, je namreč ravno pomanjkanje informacij. Morda bi bilo smiselno preučiti možnosti za poenostavitev in pospešitev postopkov za uveljavljanje pravic, saj je več kot petina anketirancev, ki so imeli pri tem težave, opozorila na dolgotrajnost in zapletenost postopkov.

7 VIRI IN LITERATURA

- Bubnov Škoberne, A., & Strban, G. (2010). *Pravo socialne varnosti*. Ljubljana: GV Založba.
- e-Študentski Servis. (b.d.). *Katere olajšave lahko uveljavljam za dohodnino?* Pridobljeno 31. 10. 2024 s <https://www.studentski-servis.com/studenti/pomembne-informacije/dohodnina/katere-olajsave-lahko-uveljavljam-za-dohodnino/>
- eUprava. (b.d.). *Zaprosite za pomoč občine ob rojstvu otroka*. Pridobljeno 31. 10. 2024 s <https://e-uprava.gov.si/si/podrocja/drzava-druzba/storitve-obcin/zaprosite-za-pomoc-ob-rojstvu-otroka.html>
- Evropska unija. (2012). *Vaše pravice iz socialne varnosti v Sloveniji*. Pridobljeno 22. 3. 2025 s https://ec.europa.eu/employment_social/empl_portal/SSRinEU/Your%20social%20security%20rights%20in%20Slovenia_sl.pdf
- GOV.SI. (2024). *Znižano plačilo vrtca*. Pridobljeno 3. 10. 2024 s <https://www.gov.si teme/znizano-placilo-vrtca/>
- GOV.SI. (2025). *Dodatek za nego otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo*. Pridobljeno 6. 4. 2025 s <https://www.gov.si teme/pravice-za-otroke-ki-potrebujejo-osebno-nego/>
- Javni štipendijski, razvojni, invalidski in preživninski sklad Republike Slovenije. (2024). *Druge možnosti štipendiranja*. Pridobljeno 16. 11. 2024 s <https://www.srips-rs.si/stipendije/stipendije-drugih-ustanov>
- Kosi, T., Nastav, B., & Šušteršič, J. (2013). Does student employment deteriorate academic performance? The case of Slovenia. *Revija za socialnu politiku*, 20(3). Pridobljeno 22. 3. 2025 s <http://www.rsp.hr/ojs2/index.php/rsp/article/view/1129>
- Kresal, B. (2015). *Social protection systems in Europe: Slovenia*. Pridobljeno 22. 3. 2025 s <https://www.europaong.org/wp-content/uploads/2015/09/EUROPA-CEPSE-SLOVENIA.pdf>
- Mesec, B., Rape Žiberna, T. & Rihter, L. (ur.) (2009). *Načrtovanje raziskave: študijsko gradivo za interno uporabo*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Ministrstvo za digitalno preobrazbo. (2025). *Socialna varnost in zavarovanja*. Pridobljeno 22. 3. 2025 s <https://spot.gov.si/sl/poslovanje/zaposlovanje-in-delovno-razmerje/socialna-varnost-in-zavarovanja/>

- *Pravilnik o subvencioniranju bivanja študentov* (2001). Ur. l. RS 22/01, 35/06, 75/08, 97/10, 46/12, 55/13, 38/16, 13/17, 13/18, 58/20, 56/22, 74/22 in 3 5/24.
- Strban, G. (2005). *Temelji obveznega zdravstvenega zavarovanja*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Strban, G. (2019). Terminološke zagate pri vsebinskem razlikovanju izrazov v pravu socialne varnosti. V M. Jemec Tomazin, K. Škrubej, & G. Strban (ur.), *Med jasnostjo in nedoločeno* (str. 211–246). Ljubljana: GV Založba.
- Strban, Grega (2012). Pravica do socialne varnosti in njen pomen v času gospodarske recesije. *Delavci in delodajalci*, 12(4). Pridobljeno 30. 10. 2024 s <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-LZDAI0I0>
- Univerza v Ljubljani. (2025). *Tumova štipendija*. Pridobljeno 15. 3. 2025 s <https://www.uni-lj.si/studij/stipendije/tumova-stipendija>
- *Zakon o dolgotrajni oskrbi (ZDOsk-1)* (2023). Ur. l. RS 84/2023 in 112/24.
- *Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2)* (2012). Ur. l. RS 48/2022 – uradno prečiščeno besedilo, 40/23 – ZČmIS-1, 78/23 – ZORR, 84/23 – ZDOsk-1, 125/23 – odl. US in 133/23.
- *Zakon o socialnem varstvu (ZSV)* (1992). Ur. l. RS 3/07 – uradno prečiščeno besedilo, 23/07 – popr., 41/07 – popr., 61/10 – ZSVarPre, 62/10 – ZUPJS, 57/12, 39/16, 52/16 – ZPPreb-1, 15/17 – DZ, 29/17, 54/17, 21/18 – ZNOrg, 31/18 – ZOA-A, 28/19, 189/20 – ZFRO, 196/21 – ZDOsk, 82/23 in 84/23 – ZDOsk-1.
- *Zakon o socialno varstvenih prejemkih (ZSVarPre)* (2010). Ur. l. RS 61/10, 40/11, 14/13, 99/13, 90/15, 88/16, 31/18, 73/18, 196/21 – ZDOsk in 84/23 – ZDOsk-1.
- *Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (ZSDP-1)* (2014). Ur. l. RS 26/2014, 90/15, 75/17 – ZUPJS-G, 14/18, 81/19, 158/20, 92/21 in 153/22.
- *Zakon o subvencioniranju študentske prehrane (ZŠŠP)* (2002). Ur. l. RS 86/14 – uradno prečiščeno besedilo, 61/17 – ZUPŠ in 54/22 – ZUPŠ-1.
- *Zakon o štipendiranju (ZŠtip-1)* (2013). Ur. l. RS 56/13, 99/13 – ZUPJS-C, 8/16, 61/17 – ZUPŠ, 31/18, 54/22 – ZUPŠ-1 in 122/23.

- *Zakon o urejanju trga dela (ZUTD)* (2010). Ur. l. RS 80/2010, 40/12 – ZUJF, 21/13, 63/13, 100/13, 32/14 – ZPDZC-1, 47/15 – ZZSDT, 55/17, 75/19, 11/20 – odl. US, 189/20 – ZFRO, 54/21, 172/21 – ZODPol-G, 54/22, 59/22 – odl. US, 109/23 in 62/24 – ZUOPUE.
- *Zakon o visokem šolstvu (ZViS)* (1993). Ur. l. RS 32/12 – uradno prečiščeno besedilo, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 109/12, 85/14, 75/16, 61/17 – ZUPŠ, 65/17, 175/20 – ZIUOPDVE, 57/21 – odl. US, 54/22 – ZUPŠ-1, 100/22 – ZSZUN in 102/23.
- *Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (ZZVZZ)* (1992). Ur. l. RS 72/2006 – uradno prečiščeno besedilo, 114/06 – ZUTPG, 91/07, 76/08, 62/10 – ZUPJS, 87/11, 40/12 – ZUJF, 21/13 – ZUTD-A, 91/13, 99/13 – ZUPJS-C, 99/13 – ZSVarPre-C, 111/13 – ZMEPIZ-1, 95/14 – ZUJF-C, 47/15 – ZZSDT, 61/17 – ZUPŠ, 64/17 – ZZDej-K, 36/19, 189/20 – ZFRO, 51/21, 159/21, 196/21 – ZDOsk, 15/22, 43/22, 100/22 – ZNUZSZS, 141/22 – ZNUNBZ, 40/23 – ZČmIS-1 in 78/23.
- Zdravstveni dom za študente Univerze v Ljubljani. (2019). *Dejavnosti in zdravniki*. Pridobljeno 16. 11. 2024 s <https://www.zdstudenti.si/zdravniki-in-ambulante/>

8 PRILOGE

8.1 Priloga 1: Anketni vprašalnik

Pozdravljeni,

sem Maša Dragar, študentka 4. letnika Fakultete za socialno delo Univerze v Ljubljani. V okviru svoje diplomske naloge, pod mentorstvom red. prof. dr. Grega Strbana, raziskujem poznavanje pravic študentk in študentov iz sistema socialne varnosti.

Anketni vprašalnik je namenjen vsem študentkam in študentom. Je anonimen, pridobljene podatke bom uporabila izključno za namen svoje diplomske naloge. Sestavljen je iz vprašanj zaprtega tipa, tako da vam ni treba pisati, le izbirate med zapisanimi odgovori.

Predviden čas izpolnjevanja vprašalnika je 5–7 minut.

Če si boste vzeli čas in izpolnili vprašalnik, vam bom zelo hvaležna, saj bom s tem pridobila podatke za svojo raziskavo. Za morebitna vprašanja mi lahko pišete na elektronski naslov: masafsd@gmail.com.

Najlepša hvala za sodelovanje.

1. Kako dobro poznate pravice iz sistema socialne varnosti (npr. pravice do pokojnine, zdravstvenega varstva, denarnega nadomestila ob brezposelnosti, družinskih prejemkov, socialne pomoči, dolgotrajne oskrbe)?
  - a) zelo dobro
  - b) dobro
  - c) niti dobro niti slabo
  - d) slabo
  - e) zelo slabo

2. Ali veste, da se lahko v obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje prostovoljno vključi vsak, ki je dopolnil 15 let in ima stalno prebivališče v Republiki Sloveniji?
  - a) da
  - b) ne

3. Ali ste seznanjeni s tem, da so študenti, ki opravljajo študentsko delo, obvezno zavarovani v okviru pokojninskega in invalidskega zavarovanja?
- a) da
  - b) ne
4. Označite črke pred vsakim izmed primerov, za katerega menite, da so študenti obvezno zavarovani za invalidnost in smrt, ki sta posledica poškodbe pri delu ali poklicne bolezni.
- a) če so na strokovnih ekskurzijah, pri praktičnem pouku, opravljajo proizvodno delo ali prakso
  - b) če sodelujejo pri organiziranih delovnih akcijah, pri reševalnih akcijah ali pri zaščiti in reševanju v primerih naravnih in drugih nesreč
  - c) če kot udeleženci mladinskih taborov v Republiki Sloveniji sodelujejo pri opravljanju nalog na mladinskem taboru
  - d) če opravljajo vojaško službo v rezervni ali vojni sestavi, nadomestno civilno službo ali službo v Civilni zaščiti
  - e) če kot člani prostovoljnih gasilskih organizacij opravljajo naloge ob naravnih in drugih nesrečah, pomagajo pri gašenju požarov, reševanju, izvajajo požarno stražo ali varovanje na javnih prireditvah
  - f) če kot šahisti, trenerji, športniki ali organizatorji sodelujejo pri organiziranih športnih ali šahovskih akcijah
5. Kje imate osebne zdravnika:
- a) splošni zdravstveni dom
  - b) zdravstveni dom za študente
  - c) zasebna ambulanta s koncesijo
  - d) Drugo: _____
6. Ali menite, da študenti potrebujejo svoj zdravstveni dom (za študente)?
- a) da
  - b) ne

7. Do kdaj so študenti zdravstveno zavarovani preko svojih staršev oz. skrbnikov?
- a) dokler se šolajo, starostno neomejeno
  - b) dokler se šolajo, vendar največ do konca študijskega leta, v katerem so dopolnili 27 let
  - c) dokler se šolajo, vendar največ do konca študijskega leta, v katerem so dopolnili 26 let
  - d) do dopolnjenega 27. leta, tudi če se ne šolajo več
  - e) V kolikšni meri ste seznanjeni s spodaj navedenimi trditvami, pri čemer 1 pomeni, da pravice sploh ne poznate, 5 pomeni, da pravico zelo dobro poznate.

8. V kolikšni meri ste seznanjeni s spodaj navedenimi trditvami, pri čemer 1 pomeni, da pravice sploh ne poznate, 5 pomeni, da pravico zelo dobro poznate.

- a) Pravica do starševskega dodatka pripada staršem (npr. študentom), ki ob rojstvu otroka niso upravičeni do starševskega nadomestila.

1   2   3   4   5

- b) Pravica do enkratne pomoči ob rojstvu otroka s strani države znaša 421,97 evrov.

1   2   3   4   5

- c) Dodatek za nego otroka lahko uveljavlja eden izmed staršev ali oseba, ki skrbi za otroka, na podlagi mnenja zdravniške komisije.

1   2   3   4   5

- d) Starši študenti so upravičeni do dodatnega študijskega leta.

1   2   3   4   5

- e) Študenti s posebnim statusom (med drugim tudi starši študenti) so upravičeni do ugodnejše obravnave v primeru omejitve vpisa v študijski program.

1   2   3   4   5

- f) Študenti s posebnim statusom (med drugim tudi starši študenti) so upravičeni do prilagoditve izvajanja študijskega programa in dodatne strokovne pomoči pri študiju, pri čemer lahko napredujejo in dokončajo študij v daljšem času, kot je predvideno s študijskim programom, in pri tem obdržijo druge pravice in ugodnosti.

1   2   3   4   5

- g) Eden izmed staršev študentov ima pravico do desetih dodatnih subvencioniranih obrokov mesečno, lahko koristi 2 bona hkrati.

1   2   3   4   5

- h) Pravica do znižanega plačila javnega vrtca pripada staršem glede na dogodkovni razred. Starši z najnižjimi dohodki so plačila oproščeni, starši z najvišjimi dohodki pa plačajo 77 % cene programa.

1   2   3   4   5

- i) Pravica do otroškega dodatka je mesečni prejemek, ki se odmeri glede na umestitev družine v dohodkovni razred ter glede na število otrok. Pravica traja največ do otrokove polnoletnosti.

1   2   3   4   5

9. Označite, katere vrste štipendij poznate.

- a) državna štipendija
- b) kadrovska štipendija
- c) Zoisova štipendija
- d) štipendija za Slovence v zamejstvu in drugod po svetu
- e) štipendija za deficitarne poklice
- f) štipendija Ad futura
- g) občinska štipendija
- h) štipendija na področju socialnega varstva, namenjena spodbujanju mladih za izobraževanje za poklic socialnega delavca
- i) štipendija državnih organov
- j) štipendija nepridobitnih oz. nevladnih organizacij
- k) štipendija tujih ustanov

10. Ali prejimate katere izmed naštetih štipendij?

- a) da, katero: _____
- b) ne

11. Pri uveljavljanju pravic iz sistema socialne varnosti, npr. pravice do štipendije ali pravic iz naslova družinskih prejemkov, imam težave (1 pomeni, da nikoli nimate težav, 5 pomeni, da imate težave zelo pogosto):

1   2   3   4   5

12. Če ste pri prejšnjem vprašanju odgovorili s 3 ali več, označite, s čim imate težave pri uveljavljanju pravic (možnih je več odgovorov):

- a) s pomanjkanjem informacij
- b) z zapletenim postopkom uveljavljanja pravic
- c) s prevelikim številom vlog
- d) s pomanjkanjem motivacije za uveljavljanje pravice (napišite razlog za to: _____)
- e) z odnosom zaposlenih v institucijah
- f) z dolgotrajnostjo postopka
- g) drugo: _____

13. Kje ste pridobili informacije o pravicah iz sistema socialne varnosti?

- a) izobraževalne ustanove (šola, fakulteta)
- b) družina, prijatelji
- c) radio, televizija
- d) družabna omrežja (Facebook, Twitter ipd.)
- e) nisem zasledil/-a informacij na to temo
- f) drugo: _____

Prosim, izpolnite samo še nekaj zaključnih vprašanj, ki so prav tako bistvena za raziskavo.

14. Katerega spola ste?

- a) moškega
- b) ženskega
- c) ne želim se opredeliti
- d) želim se opredeliti kot: _____

15. Starost: _____

16. Katero fakulteto obiskujete? _____

17. Želite še kaj dodati ali sporočiti? _____

Najlepša hvala za vaš čas.

8.2 Priloga 2: Izračun Hi-kvadrata in Cramerjeve alfe

8.2.1 Izračun Hi-kvadrata

$$\chi^2 = \sum \frac{(f_0 - f_t)^2}{f_t}$$

χ^2 = Hi-kvadrat

f_0 = empirične frekvence

f_t = teoretične frekvence

Tabela 1: Kontingenčna tabela z vpisanimi empiričnimi frekvencami

poznavanje pravic iz sistema socialne varnosti						
spol	zelo slabo	slabo	niti dobro niti slabo	dobro	zelo dobro	skupaj
moški	2	3	1	1	0	7
ženski	13	36	25	6	1	81
skupaj	15	39	26	7	1	88

Tabela 2: Kontingenčna tabela s strukturnimi odstotki (%) po vrsticah

poznavanje pravic iz sistema socialne varnosti						
vrstični %	zelo slabo	slabo	niti dobro niti slabo	dobro	zelo dobro	skupaj
moški	28,571	42,857	14,286	14,286	0,000	100
ženski	16,049	44,444	30,864	7,407	1,235	100
skupaj	17,045	44,318	29,545	7,955	1,136	100

Tabela 3: Izračun teoretičnih frekvenc

poznavanje pravic iz sistema socialne varnosti						
spol	zelo slabo	slabo	niti dobro niti slabo	dobro	zelo dobro	skupaj
moški	1,193	3,102	2,068	0,557	0,080	7
ženski	13,807	35,898	23,932	6,443	0,920	81
skupaj	15	39	26	7	1	88

$$f_t = \frac{(V_v * V_s)}{SV}$$

f_t = teoretične frekvence

V_v = vsota po vrsticah

V_s = vsota po stolpcih

SV = skupna vsota

$$f_t = \frac{(V_v * V_s)}{SV}$$

$$\chi^2 = \frac{\sum(f_0 - f_t)^2}{f_t} = \frac{(2 - 1,193)^2}{1,193} + \frac{(3 - 3,102)^2}{3,102} + \frac{(1 - 2,068)^2}{2,068} +$$

$$\frac{(1 - 0,557)^2}{0,557} + \frac{(0 - 0,08)^2}{0,08} + \frac{(13 - 13,807)^2}{13,807} + \frac{(36 - 35,898)^2}{35,898} +$$

$$\frac{(25 - 23,932)^2}{23,932} + \frac{(6 - 6,443)^2}{6,443} + \frac{(1 - 0,92)^2}{0,92} = 0,551 + 0,003 + 0,553 + 0,346 +$$

$$0,08 + 0,048 + 0,0003 + 0,048 + 0,03 + 0,007 = 1,666$$

Interpretacija Hi-kvadrata: Empirične frekvence se razlikujejo od teoretičnih frekvenc, vrednost Hi-kvadrata je večja od nič, torej podatki kažejo na povezanost med spremenljivkama spol in poznavanje pravic iz sistema socialne varnosti.

8.2.2 Izračun Cramerjeve alfe

$$\alpha = \sqrt{\frac{\chi^2}{n(h-1)}} = \sqrt{\frac{1,666}{88(2-1)}} = \sqrt{0,0189} = 0,138$$

α = Cramerjev alfa

χ^2 = Hi-kvadrat

n = število enot

h = minimalno število vrstic ali stolpcev

Vrednost Cramerjeve alfe je 0,138, torej gre za šibko povezanost med spremenljivkama spol in poznavanje pravic iz sistema socialne varnosti. Iz odklonov teoretičnih frekvenc od empiričnih (Tabela 4) lahko ugotovimo, da je povezanost takšna, da več moških kot žensk »zelo slabo« in »dobro« pozna pravice iz sistema socialne varnosti, hkrati pa tudi več žensk kot moških »slabo« in »zelo dobro« pozna pravice iz sistema socialne varnosti.

Tabela 4: Odkloni teoretičnih frekvenc od empiričnih

poznavanje pravic iz sistema socialne varnosti						
spol	zelo slabo	slabo	niti dobro niti slabo	dobro	zelo dobro	skupaj
moški	0,807	-0,102	-1,068	0,443	-0,080	0
ženski	-0,807	0,102	1,068	-0,443	0,080	0
skupaj	0	0	0	0	0	0

$$d = f_0 - f_t$$

d = odklon od teoretičnih frekvenc

f_0 = empirične frekvence

f_t = teoretične frekvence